

č. 5 - 2015

MESIAČNÍK O FILMOVOM ŽIVOTI NA SLOVENSKU

WWW.FILMSK.SK

film.sk

CENA 1 €

ROZHOVOR

- ▶ Eva Štefankovičová
- ▶ Isaach de Bankolé

TÉMA

- ▶ Koprodukčné projekty SFÚ
- NOVINKY
- ▶ Sedem zhavranelých bratov
  - ▶ Suri

OCENENIA SLOVENSKÝCH FILMOV 2014

Vlak zvaný film

120 rokov
na filmovej
trati

Okružná jazda dejinami svetovej (a slovenskej) kinematografie
prostredníctvom filmov, v ktorých figurujú vlaky,
železničná doprava.

Sprievodcovia:

Dušan Hanák, Alfred Hitchcock,
Jerzy Kawalerowicz, Buster Keaton,
Krzysztof Kieslowski, Sergio Leone,
Friedrich Wilhelm Murnau,
Andrej Tarkovskij
a mnohí ďalší

Depo: Kino Lumière

Odchody: každú stredu,
január – december 2015

Východová stanica: 1895

Cieľová stanica: 2015

Špeciálne okolnosti: kinolektoráty,
nemý film s hudbou

www.facebook.com/vlakzvanymfilm

NA ÚVOD

Májové číslo *Film.sk* má rovnako ako to predchádzajúce rozšírený počet strán. A tak v ňom nájdete napríklad dva rozhovory. Ten kratší sa vracia k 22. MFF Febiofest, ktorý navštívil aj Isaach de Bankolé a pre *Film.sk* sa rozhovoril nielen o maďarsko-slovenskom filme *Mirage*, v ktorom stvárňuje hlavnú úlohu, ale aj o svojom vnímaní herectva a spolupráci s Jimom Jarmuschom. Hlavný rozhovor je venovaný Eve Štefankovičovej. Dnes už je zastúpenie slovenských režisérov v hranej kinematografii bežné, no v 80. rokoch, keď Štefankovičová v tejto oblasti debutovala, to bola rarita. Jej skúsenosti siahajú do ešte vzdialenejšej minulosti, keď začínala pri dokumente a predtým asistovala na filmoch iných tvorcov. Špeciálne oceňuje spoluprácu s Petrom Solanom.

Trojici filmov Petra Solana sa venuje nová rubrika DCP nosiče SFÚ. Predstavuje snímky, ku ktorým vykonáva práva výrobcu Slovenský filmový ústav a digitálne reštaurované sa dostávajú na ten typ nosičov, aké sú na prezentáciu v moderných kinách nevyhnutnosťou. Tie Solanove za prezentáciu stoja.

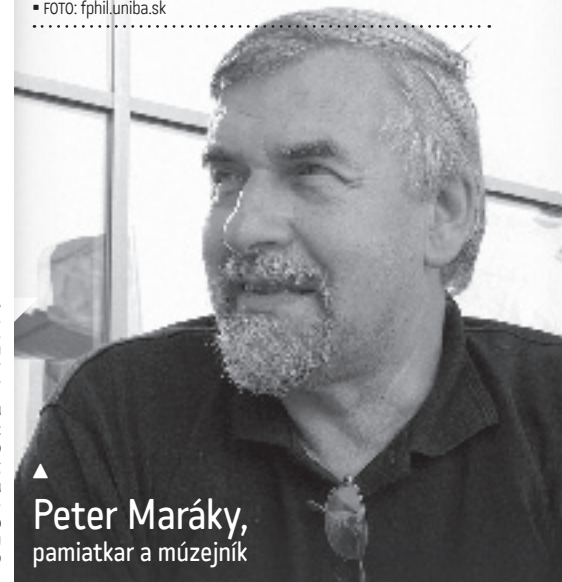
V slovenských kinách sa v máji začnú premietat dve domáce novinky – rozprávka *Sedem zhavraných bratov* v réžii Alice Nellis a Barabášov dokument *Suri*. Čo sa týka slovenských filmov, opäť tu máme mesiac s prevahou dokumentov, pretože v rubrike Recenzia je *Tak ďaleko, tak blízko* režiséra Jara Vojteka a Šulíkov titul *Milan Čorba*. A dokumenty, prirodzene, prevažujú aj medzi projektmi, na ktorých koprodukčne spolupracuje SFÚ. Píšeme o nich v Teme čísla.

Májové *Film.sk* „rozširuje“ aj príloha Domáce a zahraničné ocenenia slovenských filmov a tvorcov z roku 2014. Do jej budúročného vydania si už teraz môžeme prichystať informáciu o troch cenách pre Vojtekov film *Deti* na aprílovom festivale v Pekingu.

► Daniel Bernát

FOTO: fphil.uniba.sk

MAJÓVÉ ČÍSLO SLOVENSKEJ KINEMATOGRAFIE

Peter Marák,
pamiatkar a múzejník

Môj vzťah k filmu je ovplyvnený viacerými subjektívnymi faktormi. Ako dieťa a dospelávajúci mladík som mal prístup do kolíbskej filmovej kuchyne, keď sa v nej ešte naplno varilo. Teším sa, že vďaka digitalizácii a moderným nosičom majú aj dnešní diváci príležitosť vidieť nenáročné, ale veselé a optimistické slovenské veselohry, akými boli Lackove filmy *Výlet po Dunaji*, *Skalní v ofsajde*, *Šťastie príde v nedelu*, najlepší slovenský „zbojnícky“ film – Jarošov a Ďapákov *Pacho*, *hybský zbojník* a iné. Už ako začínajúci múzejný pracovník som mal možnosť oceniť – najmä vďaka najstaršiemu zo slovenských filmových festivalov Etnofilmu v Čadci – význam filmového dokumentu. Som rád, že v tejto oblasti vznikajú aj v súčasnosti pozoruhodné diela, ako sú napríklad *Všetky moje deti* režiséra Ladislava Kaboša. A napokon, moja súčasná profesia, spojená s problematikou ochrany nášho kultúrneho dedičstva, ma neustále udržiava v očakávaní kvalitných filmových diel, umelecky stvárnňujúcich slovenskú identitu, niečo ako bola a stále je Jarošova a Jakubiskova *Tisícročná včela*. A čakám, zatiaľ neúspešne, že uvidím dielo, ktoré pravdivo priblíži „zlaté šesťdesiate roky“, obdobie najväčších nádejí i sklamaní mojej generácie. Zatiaľ pánboh zaplať aspoň za Pišťankovu, Šulajovu a Nvotovu *Muziku*. Z najnovšej tvorby ma nadchol najmä skvelý televízny seriál *Československý filmový zázrak* slovenského filmového veľikána Martina Šulíka. A potešil výber viacerých závažných tém slovenských dokumentaristov. ▲

20

16

32

Daniel Bernát a Simona Nôtová,

za redakciu Film.sk

Počas prehliadky Týždeň slovenského filmu (TSF) sa konali aj panelové diskusie s hodnotením slovenskej hranej, dokumentárnej a animovanej tvorby. Diskusia o hranej kinematografii sa pritom nečakane začala výhradami, ktoré súviseli s bodovými hodnoteniami filmov vo *Film.sk*. Výhrady sa týkali tak bodovania bečkového hororu *Socialistický Zombi Mord* bez argumentácie hodnotiteľov, ako aj principiálnej nevhodnosti takéhoto prideľovania bodov v našom mesačníku. Diskutujúci označovali *Film.sk* za „odborný“ či „mienkotvorný“ časopis s tým, že ho tento spôsob hodnotenia diskredituje.

Bodovanie slovenských distribučných filmov siedmimi domácimi filmovými kritikmi a jedným zástupcom redakcie prebieha od roku 2009. Až donedávna sme na tento bodovací systém nezaznamenali odmietavé reakcie, a ak by s ním mali zásadný problém samotní hodnotitelia – filmoví kritici, vedci a publicisti –, určite by s bodovaním nesúhlasili. V oblasti písania o filme sú to rešpektovaní autori a v tomto zložení hodnotia filmy od začiatku. O ich kvalitách vypovedá ich dlhoročná práca v odbore a spochybňovať ich na základe jedného bodovania je krátkozraké.

Pravdaže, bodové hodnotenia akýchkoľvek umeleckých diel treba brať s rezervou (bez ohľadu na to, ako poctivo k bodovaniu pristupuje hodnotiteľ). Nie je to však nič neštandardné – dávno pred *Film.sk* sa podobné hodnotenia objavovali napríklad v časopise *Kino*, v Česku sa bodovanie udomácnilo aj v cinefilskom *Cinepure* a vo vzdialenejšom svete by bolo príkladov neúrekom. Čo je však podstatné, *Film.sk* sa neobmedzuje len na bodovanie – slovenské filmy v kinodistribúcii reflektujú trojstranové recenzie. Tento rozšírený rozsah oproti recenziám neslovenských filmov redakcia zvolila na vytvorenie väčšieho priestoru na argumentáciu recenzentov.

Ako to je to *Socialistickým Zombi Mordom*? Považujeme za dôležité zhodnotiť každý film, ktorý má verejnú prezentáciu v kinách, bez ohľadu na jeho žáner. Preto sa vo *Film.sk* bodovalo. Je však pravda, že sme ho nerecenzovali – SZM sa totiž vlni zaradil k titulom *Lyrik*, *Prvý slovenský horor* a *DanubeStory*, ktoré do kín nenasadzovali distribučné spoločnosti, ale ich producenti. Ako to dopadne, bolo otázne. Aj pre nás išlo o novú situáciu, na ktorú sme najprv zareagovali bodovaním a nerecenzovaním uvedených titulov. Na redakčných radách sme však túto situáciu opakovane riešili a dávno pred diskusiou na TSF sme si dohodli pravidlá, že od tohto roku budeme štandardne recenzovať každý slovenský film, ktorý bude mať aspoň sedem komerčných projekcií v kinách (čo by splňal aj SZM). Každý bodovaný film tak bude mať vo *Film.sk* aj trojstranovú recenziu. Bodovacia tabuľka za ostatný rok alebo polrok plní vo *Film.sk* funkciu „diskusného“ doplnku k celoročnému obsahu časopisu, ktorý pravidelne prináša kritické hodnotenie slovenských filmov v recenziách, po ktorom sa volalo na diskusií TSF. Bolo by chybou si ich úlohy zamieňať. ▲

MYSLÍM SI

- 03 MYSLÍM SI
04–09 KALENDÁRIUM
10–12 PREMIÉRY v kinách
13 Správy Z FILMOVÉHO DIANIA
14–15 NOVINKY: Sedem zhavranelých bratov podľa Alice Nellis
16–17 NOVINKY: Surí podľa Pavla Barabáša
18 AKTUÁLNE: KineDok
– alternatívna distribúcia autorských dokumentov
19 Správy Z FILMOVÉHO DIANIA
20–23 ROZHOVOR: Eva Štefankovičová
24–25 TÉMA: Koprodukčné projekty SFÚ
26–28 RECENZIA: Tak ďaleko, tak blízko podľa Jara Vojteka
29–31 RECENZIA: Milan Čorba podľa Martina Šulíka
32–33 RECENZIA: Motýle podľa Petra Stricklanda
34 FILMOVÉ PUBLIKÁCIE
35 DCP NOSIČE SFÚ
36–37 DVD NOSIČE / ČO ROBIA
38–39 AKO VZNIKÁ FILM
40–41 OHĽASY: 22. MFF Febiofest
42–44 ROZHOVOR: Isaach de Bankolé
45 OHĽASY: Týždeň slovenského filmu
46 IN MEMORIAM: spisovateľ Peter Pišťanek
47 PROFIL: filmový kritik a teoretik Peter Mihálik
48 PROFIL: scenárista Ivan Bukovčan
49 SVET SPRAVODAJSKÉHO FILMU: Týždeň vo filme
50 TIPY MESAČA: Kino Lumière
51 VÝROČIA / Správy Z FILMOVÉHO DIANIA
a uzávierky na granty a podporné programy
52 STALO SA ZA 30 DNÍ / Klapka.sk a Kino Lumière

Film.sk

Mesačník o filmovom dianí na Slovensku (16. ročník)

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

Film.sk / Slovenský filmový ústav
Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava
TEL.: 02/57 10 15 25
FAX: 02/52 73 32 14
E-MAIL: film.sk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Daniel Bernát

Redakcia:

Zuzana Sotáková

Redakčná rada:

Peter Dubecký
generálny riaditeľ SFÚ
Alexandra Strelková
riaditeľka NKC – SFÚ
Marián Brázda
vedúci edičného oddelenia SFÚ

Miroslav Ulman

odborný referent Audiovizuálneho
informačného centra SFÚ
Simona Nôtová-Tušenová
tlačová tajomníčka SFÚ

Štefan Vraštiak

tajomník KFN SSS

Andrea Biskupičová

vedúca predajne Klapka.sk

Jazyková redakcia:

Jaroslav Hochel

Design & grafická úprava:

p & j

Tlač: Dolis, spol. s r. o.

Uzávierka čísla 5/2015:

27. 4. 2015

Snímka na titulnej strane:

Sedem zhavranelých bratov

– A. Nellis

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať s názormi prispievateľov.

Akékoľvek rozmožovanie textu, fotografií, grafov vrátane údajov v elektronickej podobe len s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

25. máj ▶ 20.15

(BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE)

Zabávajte sa, prosím!

Vyznávači kvalitnej zábavy si prídu na svoje s austrálskym filmom *Muriel sa vydáva* (r. P. J. Hogan, 1994).

▶ www.aic.sk/kinolumiere, www.navstevnik.sk**25. – 29. máj**

(BRATISLAVA, BANSKÁ BYSTRICA)

MFF Ekotopfilm – Envirofilm

Spojenie 42. ročníka medzinárodného festivalu filmov o trvalo udržateľnom rozvoji Ekotopfilm a 21. ročníka medzinárodného festivalu filmov o životnom prostredí Envirofilm priniesie nielen množstvo snímok, ale aj sprievodné podujatia, ako besedy, prezentácie, prednášky, workshopy či outdoorové aktivity.

▶ www.envirofilm.sk, www.ekotopfilm.sk**27. máj ▶ 19.00**

(BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE)

Vlak zvaný film

Projekcia drámy *Konformista* (r. B. Bertolucci, 1970).

▶ www.aic.sk/kinolumiere, www.navstevnik.sk**28. máj ▶ 18.00**

(BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE)

Carovný svet animovaného filmu

Trinásti dielny cyklus dokumentárnych filmov *Čarovný svet animovaného filmu* (r. R. Urc, M. Urban) je prvým uceleným pohľadom na dejiny slovenského animovaného filmu, na jeho najvýraznejšie diela, tendencie a autorov. Je to prezentácia toho najpozoruhodnejšieho, čo na Slovensku vzniklo od roku 1934 do roku 2006. V Kine Lumièere sa uskutoční prezentácia projektu za účasti tvorcov a premietne sa päť vybraných dielov cyklu.

▶ www.aic.sk/kinolumiere, www.navstevnik.sk**31. máj ▶ 20.15**

(BRATISLAVA – KINO LUMIÈRE)

Výročia osobností: Michel Audiard

Pri príležitosti nedožitých 95. narodenín francúzskeho scenáristu, herca a režiséra, ktorý má vo svojej filmografii desiatky diel, bude uvedený film *Melódia podzemia* (1963) v hlavnej úlohe so Jeanom Gabinom a s Alainom Delonom.

▶ www.aic.sk/kinolumiere, www.navstevnik.sk

PODUJATIA SLOVENSKEHO FILMU V ZAHRAŇIČÍ ▶

23. apríl – 3. máj**12. Indie Lisboa, Lisabon** (PORTUGALSKO)Premietanie filmu *Koza* (r. I. Ostrochovský).▶ www.indielisboa.com**26. apríl – 2. máj****28. Finále Plzeň** (ČESKO)

Festival uvedie v sekcii Krídla slávy film *Slnko v sieti* (r. Š. Uher). V kategórii Sláva animácie sa premietnu tituly *Do pivnice* (r. J. Švankmajer) a *Krvavá pani* (r. V. Kubal). Filmy *Miesta* (r. R. Špaček), *V tichu* (r. Z. Jiráský), *Deti* (r. J. Vojtek) a *Rukojemník* (r. J. Nvota) budú uvedené v rámci súťaže Nové české a slovenské celovečerné hrané a animované filmy. V súťaži Nové české a slovenské dokumenty budú *Comeback* (r. M. Remo), *Felvi-dék – Horná zem* (r. V. Plančíková), *Vlna vs. breh* (r. M. Štrba), *Hrana – 4 filmy o Marekovi Brezovskom* (r. P. Lančarič) a *Gottland* (r. rôzni). Mimo súťaže sa premietnu snímky *Krok do tmy* (r. M. Luther), *Slovensko 2.0* (r. rôzni) a *Zeitra napořád* (r. R. Havlík). V sekcii Slovenské špeciality uvidia diváci filmy *38* (r. D. Dangl, L. Zednikovič), *Polárnik* (r. P. Barabáš), *Priamy prenos* (r. Z. Piussi), *Socialistický Zombi Mord* (r. R. Blažek, Z. Paulini, P. Čermák), *Všetky moje deti* (r. L. Kaboš), *Sneh* (r. I. Šebestová), *Fongopolis* (r. J. Kožuch), *Homo Ciris* (r. J. Mlynáriková) a *Checkpoint* (r. A. Felix). Zvláštne uvedenie bude patriť rozprávke *Malý pán* (r. R. Beran) a v súťaži českých a slovenských televíznych formátov v kategórii necyklická tvorba je projekt *Maje povstanie.sk* (r. J. Karásek, M. Beňadiak Majorová).

▶ www.festivalfinale.cz**28. apríl – 3. máj****17. prehliadka Kino na hranici,****Cieszyn, Český Těšín** (POLSKO, ČESKO)

Jeden z retrospektívnych cyklov prehliadky je venovaný herečke Emílii Vášáryovej – budú v ňom uvedené snímky *Polnočná omša* (r. J. Krejčík), *Námestie svätej Alžbety* (r. V. Bahna), *Balada o siedmich obesených* (r. M. Holý) a *Drak sa vracia* (r. E. Grečner). V retrospektíve venovanej režisérovi Stanislavovi Párnickému sa premietnu filmy *Kára plná bolesti, ... kone na betóne, Južná pošta, Strecha úniku, Zbožňovaná, Najatý klaun, Pasca a Cukor*. V sekcii Ženské filmy v československej kinematografii bude film *Slané cukríky* (r. E. Štefankovičová) a do sekcie Retrospektíva českých umelcov: herec Boleslav Polívka je zaradený titul *Sedím na konári a je mi dobre* (r. J. Jakubisko). Kategória Nové slovenské filmy ponúkne snímky *38* (r. D. Dangl, L. Zednikovič), *Ako vzniká tornádo* (r. V. Kocourko-

vá), *Comeback* (r. M. Remo), *Deti* (r. J. Vojtek), *Felvi-dék – Horná zem* (r. V. Plančíková), *Hrana – 4 filmy o Marekovi Brezovskom* (r. P. Lančarič), *Krok do tmy* (r. M. Luther), *Láska na vlásku* (r. M. Čengel Solčanská), *Nina* (r. V. Obertová, M. Čopíková), *Slovensko 2.0* (desať režisérov), *Socialistický Zombi Mord* (r. R. Blažek, P. Čermák, Z. Paulini), *V tichu* (r. Z. Jiráský), *Vlna vs. breh* (r. M. Štrba), *Všetky moje deti* (r. L. Kaboš) a *Žit pre vášeň* (r. P. Barabáš).

▶ www.kinonagranicy.pl**30. apríl – 2. máj****7. medzinárodný festival krátkych filmov****LISFE, Leiden** (HOLANDSKO)Premietanie animovaného filmu *Nina* (r. V. Obertová, M. Čopíková). ▶ www.lisfe.nl**30. apríl – 5. máj****61. Medzinárodný festival krátkych filmov****Oberhausen** (NEMECKO)

V porote FIPRESCI bude pôsobiť aj šéfredaktor časopisu *Kino-Ikon* Martin Kaňuch.

▶ www.kurzfilmtage.de/en**5. – 10. máj****Future Film Festival, Bologna** (TALIANSKO)Premietanie animovaného filmu *Fongopolis* (r. J. Kožuch). ▶ www.futurefilmfestival.org/en**5. – 31. máj****Festival EÚ** (BRAZÍLIA)Premietanie filmu *Sokoliar Tomáš* (r. V. Vorlíček).▶ www.mzv.sk/zubrazilia**7. – 15. máj****RIFF – Rome Independent Film Festival,****Rím** (TALIANSKO)

V súťaži animovaných krátkych filmov bude *Fongopolis* (r. J. Kožuch) a v súťaži hraných filmov titul *Fair Play* (r. A. Sedláčková). ▶ www.riff.it/en

12. máj**Ozveny festivalu À l'Est, du Nouveau,****Paríž** (FRANCÚZSKO)Premietanie filmu *Kandidát* (r. J. Karásek).▶ www.alest.org**12. máj****Made in Czechoslovakia,****Segedínska univerzita** (MAĎARSKO)

Premietanie filmu *Sedím na konári a je mi dobre* (r. J. Jakubisko).

▶ www.jgyppk.u-szeged.hu/tanszek/szlovak**13. – 24. máj****68. MFF Cannes** (FRANCÚZSKO)

▶ O slovenskej účasti na festivale čítajte viac na str. 13.

▶ www.festival-cannes.fr**14. máj****Premietanie filmu v Slovenskom inštitúte,****Krakov** (POLSKO)Projekcia filmu *Boxer a smrť* (r. P. Solan).▶ www.mzv.sk/sivarsava**15. – 23. máj****Dni slovenského písomníctva a kultúry,****Ruma** (SRBSKO)

V rámci 5. ročníka podujatia sa bude 16. 5. premietat film *Sladké starosti* (r. J. Herz, 1984).

16. máj**Celebrating 20 years of the European****Union Film Festival in India, Bombaj** (INDIA)Premietanie filmu *Kandidát* (r. J. Karásek).▶ www.eeas.europa.eu**20. – 30. máj****Al este de Lima, Lima** (PERU)Premietanie filmu *Kandidát* (r. J. Karásek).▶ www.alestedelima.com**21. máj****Projekcia v Múzeu rómskej kultúry,****Brno** (ČESKO)

Premietanie filmov *Biela cesta vedie z osady* (r. P. Benca) a *Upre Roma* (r. D. Plichta).

▶ www.rommuz.cz**22. – 28. máj****Seoul International Cartoon & Animation****Festival, Soul** (JUŽNÁ KÓREA)

V oficiálnej súťaži budú animované filmy *Fongopolis* (r. J. Kožuch), *Malá z rybárne* (r. J. Balej), *Esencia vzťahu* (r. M. Mikušová), *Rosso Papavero* (r. M. Smatana) a *DVA – No Survi* (r. A. Kolenčík).

▶ www.sicaf.org**27. máj****Premietanie v Slovenskom inštitúte,****Varšava** (POLSKO)Projekcia filmu *Ja milujem, ty miluješ* (r. D. Hanák).▶ www.mzv.sk/sivarsava**29. máj – 4. jún****55. MF filmov pre deti a mládež, Zlín** (ČESKO)

V rámci prehliadky sa budú premietat filmy *Rukojemník* (r. J. Nvota) a *Sedem zhavranelých bratov* (r. A. Nellis). ▶ www.zlinfest.cz

(REDAKCIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY V PROGRAME PODUJATÍ!)

▶ **Zuzana Sotáková**

PREMIÉRA: 21. 5. 2015

Deň blbec

(**Nicht mein Tag**, Nemecko, 2014) DCP 2D, 110 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, KOMÉDIA

RÉŽIA: Peter Thorwarth **HRAJÚ:** Moritz Bleibtreu, Axel Stein, Jasmin Gerat, Anna Maria Mühe, Nele Kiper, Ralf Richter

DISTRIBÚTOR: Barracuda Movie

Tridsiatnik Till vedie pokojný život. Pracuje ako pokladník v banke a jeho manželstvo s Miriam je v podstate šťastné. Jeho všednú každodennosť naruší maskovaný bankový lupič, ktorý si ho vezme ako rukojemníka. Keď sa Till otrásie z prvotného šoku, zisťuje, že sa mu toto nevšedné dobrodružstvo páči, a zo zajatca sa postupne stáva komplik.

PREMIÉRA: 28. 5. 2015

Divoká dvojka

(**Hot Pursuit**, USA, 2015) DCP 2D, 88 min., MP 12, ČESKÝ DABING, AKČNÁ KOMÉDIA

RÉŽIA: Anne Fletcher

HRAJÚ: Reese Witherspoon, Sofia Vergara, John Carroll Lynch, Rob Kazinsky, Richard T. Jones, Michael Mosley

DISTRIBÚTOR: Forum Film

Vzornej a snaživej policajtky zveria do ochrany klúčového svedka v súdnom procese s vplyvným mafiánskym bosom – priťažlivú manželku drogového dílera. Keď sa o túto atraktívnu ženskú dvojicu začnú zaujímať najatí zabijaci a skorumpovaní policajti, nezostáva im nič iné, len útek naprieč Texasom.

PREMIÉRA: 28. 5. 2015

Kôň na balkóne

(**Das Pferd auf dem Balkon**, Rakúsko, 2012) DCP 2D + blu-ray + DVD, 90 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, RODINNÝ

RÉŽIA: Hüseyin Tabak **HRAJÚ:** Enzo Gaier, Nataša Paunović, Nora Tschirner, Andreas Klend

DISTRIBÚTOR: Film Europe

Neobyčajný príbeh 10-ročného Miku s Aspergerovým syndrómom, o ktorého sa stará jeho slobodná mama Laura a pôvabná stará pani Hedi zo susedstva. Mikov prísne kontrolovaný život sa však zmení, keď zo susedovho balkóna začuje erdzanie. Spolu s kamarátkou Danou zisťujú, že ide o kedysi slávneho dostihového koňa.

PREMIÉRA: 15. 5. 2015

Mad Max: Zbesilá cesta

(**Mad Max: Fury Road**, USA, 2015) DCP 2D + DCP 3D, 120 min., MN 15, SLOVENSKÉ TITULKY, TRILER

RÉŽIA: George Miller **HRAJÚ:** Tom Hardy, Charlize Theron, Nicholas Hoult, Zoe Kravitz, Nathan Jones **DISTRIBÚTOR:** Continental film

Štvrtý titul z kultovej série o šíale nom Maxovi a bojovníkoch na cestách. Veľkolepý postapokalyptický akčný film sa odohráva v najvzdialenejších kútoch našej planéty, v drsnej púštovej krajine, kde je už ľudstvo skoro porazené a takmer všetci medzi sebou bojujú za vlastné životné potreby. V tomto svete ohňa a krvi sú poslednou nádejou na lepšiu budúcnosť dvaja rebeli na úteku.

PREMIÉRA: 14. 5. 2015

Motýle

(**The Duke of Burgundy**, Veľká Británia, 2014) DCP 2D, 104 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA

RÉŽIA: Peter Strickland

HRAJÚ: Sidse Babbett Knudsen, Monica Swinn, Chiara D'Anna **DISTRIBÚTOR:** ASFK

V pustnúcim šľachtickom sídle žije zberateľka motýľov Cynthia s milenkou Evelyn. Vo svojom svojbytnom, trochu výstrednom svete sa oddávajú sadomasochistickým hrám. Lahôdka pre kinofilov sa vyznačuje podmanivou erotickou atmosférou, výraznou hudobnou zložkou a odkazmi na sexploatačné filmy 60. a 70. rokov.

► Recenziu filmu čítajte na stranách 32–33.

PREMIÉRA: 7. 5. 2015

Neutečieš

(**It Follows**, USA, 2014) DCP 2D, 100 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, HOROR

RÉŽIA: David Robert Mitchell

HRAJÚ: Maika Monroe, Keir Gilchrist, Daniel Zovatto, Jake Weary, Olivia Luccardi, Lili Sepe **DISTRIBÚTOR:** Barracuda Movie

Jay patrí medzi mnohých ľudí, ktorých postihlo prekliatie a oni ho prostredníctvom sexu odovzdávajú jeden druhému ako štafetový kolík. Po nezáväznom sexe sa Jay ocitá vyhodnená uprostred ulice, vziazaná, polonahá a ako terč podivných démonických príznakov. Svojich zjavení sa môže zbaviť jedine tak, že ich odovzdá niekomu ďalšiemu.

PREMIÉRA: 21. 5. 2015

Krajina zajtrajška

(**Tomorrowland**, USA, 2015) DCP 2D, 122 min., MP 12, SLOVENSKÝ DABING, DOBRODRUŽNÝ/MYSTERIÓZNY

RÉŽIA: Brad Bird **HRAJÚ:** George Clooney, Britt Robertson, Hugh Laurie, Kathryn Hahn, Judy Greer, Keegan-Michael Key **DISTRIBÚTOR:** Saturn Entertainment

Niekdajší detský génius Frank, ktorý je znechutený okolitým svetom, a múdra a optimistická tínedžerka Casey, prekypujúca vedeckou zvedavosťou, sa vydávajú na nebezpečnú púť. Chcú odhaliť tajomstvo záhadného skrytého miesta, ktoré je známe len ako Krajina zajtrajška. To, čo musia podstúpiť, zmení navždy celý svet.

PREMIÉRA: 14. 5. 2015

Ladíme 2

(**Pitch Perfect 2**, USA, 2015) DCP 2D, MP 12, SLOVENSKÉ TITULKY, KOMÉDIA

RÉŽIA: Elizabeth Banks

HRAJÚ: Anna Kendrick, Rebel Wilson, Hailee Steinfeld, Elizabeth Banks, Brittany Snow **DISTRIBÚTOR:** Barracuda Movie

Pokračovanie hudobného filmu o dievčenskej skupine, ktorá sa z výslnia dostáva na úplne dno pre trapas pri vystúpení pred americkým prezidentom Obamom, kariérizmus hlavnej speváčky Becky a vyhodenie z finále prestížnej súťaže. Napriek tomu sa speváčky so skvelými hlasmi rozhodnú ešte raz zabojsť.

PREMIÉRA: 14. 5. 2015

Láska na prvý boj

(**Les combattants**, Francúzsko, 2014) DCP 2D + blu-ray + DVD, 98 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, KOMEDIÁLNA ROMANCA

RÉŽIA: Thomas Cailley **HRAJÚ:** Adèle Haenel, Kévin Azaïs, Antoine Laurent, Brigitte Roüan, William Lebghil **DISTRIBÚTOR:** Film Europe

Celovečerný debut francúzskeho režiséra Thomasa Cailleyho sa na festivale v Cannes dočkal viacerých ocenení a chvál. Zobrazuje nečakanú „zrážku“ dvoch diametrálne odlišných ľudí – Arnauda a Madeleine. Ani jeden z nich sa nehodí do sveta toho druhého. Jedine, že by si vytvorili nový svet.

PREMIÉRA: 21. 5. 2015

Poltergeist

(**Poltergeist**, USA, 2015) DCP 2D + DCP 3D, 92 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY (2D) + ČESKÝ DABING (3D), HOROR

RÉŽIA: Gil Kenan **HRAJÚ:** Sam Rockwell, Rosemarie DeWitt, Jared Harris **DISTRIBÚTOR:** Forum Film

Legenda hororového žánru Sam Raimi prichádza s novým spracovaním klasického príbehu o rodine, ktorej pokojný život sa obráti naruby, keď sa v jej dome začnú diať podivné veci. Útoky desivých bytostí sa stupňujú a rodina musí čeliť najhoršej nočnej more vo chvíli, keď zmizne najmladšia dcéra.

PREMIÉRA: 28. 5. 2015

Samba

(**Samba**, Francúzsko, 2014) DCP 2D + blu-ray + DVD, 120 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, DRÁMA

RÉŽIA: Olivier Nakache, Eric Toledano **HRAJÚ:** Omar Sy, Charlotte Gainsbourg, Tahar Rahim, Izia Higelin, Isaka Sawadogo **DISTRIBÚTOR:** ASFK

Samba sa do Francúzska prisťahoval pred desiatimi rokmi zo Senegalu. Pracuje načierno a dúfa, že čoskoro dostane povolenie na trvalý pobyt. Jeho neradostný všedný život sa zmení, keď stretne Alice – manažérku, ktorá trpí syndrómom vyhorenia a dobrovoľníckou prácou sa snaží dať si dokopy život. Rýchlo medzi nimi vznikne krehké puto, no ich vzťah sa nestretáva s pochopením okolia.

PREMIÉRA: 28. 5. 2015

San Andreas

(**San Andreas**, USA, 2015) DCP 2D + DCP 3D, MP 12, SLOVENSKÉ TITULKY, KATASTROFICKÝ

RÉŽIA: Brad Peyton **HRAJÚ:** Dwayne Johnson, Alexandra Daddario, Carla Gugino, Colton Haynes, Paul Giamatti, Kylie Minogue **DISTRIBÚTOR:** Continental film

Kaliforniu zasiahlo masívne zemetrasenie. Pilot záchranného vrtuľníka podniká nebezpečnú cestu naprieč štátom, aby zachránil svoju stratenú dcéru...

PREMIÉRA: 28. 5. 2015

Sedem zhavranelých bratov

(Slovensko/Česko, 2015) DCP 2D, 85 min., MP, SLOVENSKÉ ZNENIE, ROZPRÁVKA

RÉŽIA: Alice Nellis **HRAJÚ:** Martha Issová, Sabína Remundová, Lukáš Příkazký, Václav Neuzil ml., Zuzana Bydžovská, Jana Olhová, Csongor Kassai, Kristína Svarinská, Marián Geišberg **DISTRIBÚTOR:** Magic Box Slovakia

Film na motívy rozprávky Pavla Dobšinského o slovách, ktoré môžu byť silnejšie ako meč, jedovatejšie ako hadie pohryznutie a aj cennejšie než zlato a drahokamy. Príbeh o slovách, ktoré je potrebné vysloviť tak opatrne, ako pekár kladie nakysnuté bochníky do pece...

► Viac o filme čítajte na stranách 14 – 15.

PREMIÉRA: 21. 5. 2015

Suri

(Suri, Slovensko, 2015) DCP 2D + blu-ray + DVD, 65 min., MP 12, SLOVENSKY, DOKUMENTÁRNY FILM

RÉŽIA: Pavol Barabáš **DISTRIBÚTOR:** ASFK

Dobrodružná cesta po neznámej a nevyspytateľnej africkej rieke zavedie divákov k unikátnemu prírodnému kmeňu Suri. Počas putovania ich územím spoznajú spoločenstvo, ktoré sa rozhodlo bojovať za zachovanie svojich tradícií a pôvodného spôsobu života. Film je vážnym zamyslením nielen nad ich budúcim osudom a zanikaním jedinečných kultúr, ale aj nad potrebou rôznorodosti ľudstva

► Viac o filme čítajte na stranách 16 – 17.

PREMIÉRA: 7. 5. 2015

To dievča musíš milovať

(She's Funny That Way, USA, 2014) DCP 2D, 93 min., MP 12, ČESKÉ TITULKY, KOMÉDIA

RÉŽIA: Peter Bogdanovich

HRAJÚ: Owen Wilson, Imogen Poots, Kathryn Hahn, Will Forte, Rhys Ifans, Cybil Shepherd, Jennifer Aniston **DISTRIBÚTOR:** Bontonfilm

Živelná komédia plná zrádkov a dobre mierených faciek. Isabel sa snaží zaradiť sa do spoločnosti, ktoré sa rozhodlo bojovať za zachovanie svojich tradícií a pôvodného spôsobu života. Film je vážnym zamyslením nielen nad ich budúcim osudom a zanikaním jedinečných kultúr, ale aj nad potrebou rôznorodosti ľudstva

► Viac o filme čítajte na stranách 16 – 17.

PREMIÉRA: 7. 5. 2015

Violette

(Violette, Francúzsko/Belgicko, 2013) DCP 2D + blu-ray + DVD, 139 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, BIOGRAFICKÁ DRÁMA

RÉŽIA: Martin Provost **HRAJÚ:** Emmanuelle Devos, Sandrine Kiberlain, Olivier Gourmet, Catherine Hiegel, Jacques Bonaffé

DISTRIBÚTOR: Film Europe

Violette sa narodila na začiatku 20. storočia ako nemanželské dieťa. Celé detstvo trpela nízkym sebavedomím a únik nachádzala v literatúre. V dvojnovom Paríži stretáva Simone de Beauvoir – slávnú spisovateľku a feministickú ikonu. Zahorí k nej, žiaľ, neopätovanou láskou, no vďaka Simone a podpore Mauricea Sachsa sa z nej stáva uznávaná spisovateľka.

PREMIÉRA: 14. 5. 2015

Zabijaci

(Fasandræberne, Dánsko, 2014) DCP 2D, 119 min., MN 15, ČESKÉ TITULKY, KRIMI/TRILER

RÉŽIA: Mikkel Nørgaard **HRAJÚ:** Nikolaj Lie Kaas, Fares Fares, Pilou Asbæk, Danica Curcic, Sarah-Sofie Boussnina **DISTRIBÚTOR:** Continental film

Kto stojí za 20 rokov starou sériou vrážd a znásilnení? Všetky stopy vedú k študentom prestížnej internátnej školy, ale odsúdený bol miestny čudák. Špeciálne policajné oddelenie Q otvára druhý odložený prípad v severskej detektívke podľa knižných bestsellerov Jussiho Adlera-Olsena.

PREMIÉRA: 21. 5. 2015

Život je život

(Život je život, Česko, 2015) DCP 2D, 95 min., MP 12, KOMÉDIA

RÉŽIA: Milan Cieslar **HRAJÚ:** Tereza Voříšková, Miroslav Táborský, Ondřej Vetchý, Simona Stašová, Marek Tačlík, Barbora Poláková, Rostislav Novák ml. **DISTRIBÚTOR:** Bontonfilm

František a jeho manželka riešia eskapády svojich troch dcér, ktoré majú zjavne talent zadovážiť si za partnerov hocikoho, len nie schopných a úspešných mužov.

Slovenské zastúpenie v Cannes

Na 68. ročníku MFF Cannes, ktorý sa bude konať od 13. do 24. mája, sa bude Slovensko prezentovať na filmovom trhu Marché du film v spoločnom pavilóne s Českom. Zahraničným návštevníkom poskytnú informácie o slovenskej audiovizii, ale bude slúžiť aj ako priestor pre zástupcov slovenskej kinematografie na prezentáciu ich projektov. Pavilón za našu stranu organizačne zabezpečuje Slovenský filmový ústav (SFÚ). Základným prezentačným materiálom bude katalóg *Slovenské filmy/Slovak Films 14 – 15*, predstaví sa aj aktuálna *Správa o stave slovenskej audiovizie 2014*, ktorú pripravila Creative Europe Desk Slovensko. Počas festivalu sa budú konať trhové projekcie slovenských filmov *Koza* (r. I. Ostrochovský) a *Wilsonov* (r. T. Mašín). V projekte Producers on the Move, ktorý predstavuje producentov z európskych krajín a zameriava sa na medzinárodný networking medzi producentmi z celého sveta, bude Slovensko zastupovať Marek Urban zo spoločnosti Sentimental-film. V rámci MFF Cannes sa bude konať aj 11. ročník podujatia Cinéfondation – L'Atelier, ktoré sa zameriava na 15 najslubnejších projektov zo sveta. Tento rok sa medzi ne dostal ako vôbec prvý slovenský film pripravovaný celovečerný debut *Vychladnutie (OUT)* režiséra Györgya Kristófa. Na treťom a finálnom kole workshopu ScripTeast pre scenáristov zo strednej a východnej Európy sa zúčastnia aj slovenskí tvorcovia Martin Repka a Agda Bavi Pain s filmom *Kerkár*. Za českú stranu to bude Matej Mináč s filmom *Journey to Fellini*, ktorý koprodukuje slovenská spoločnosť Trigon. V rámci filmového trhu sa v sekcii Doc Corner uvedie dokument Martina Štrbu *Vlna vs. breh*.

► ZS

Katedra audiovizuálnych štúdií pozýva na prijímačky

Katedra audiovizuálnych štúdií ponúka talentovaným záujemcom o filmovoteoretické vzdelanie unikátne spojenie filmovej teórie a praxe pod vedením skúsených pedagógov v zázemí Filmovej a televíznej fakulty VŠMU v Bratislave. Audiovizuálne štúdiá sa študujú ako 3-ročný bakalársky denný program s možnosťou nadväzujúceho 2-ročného magisterského programu. Deadline na podanie prihlášok

je 7. máj 2015, pohovory sa uskutočnia 8. a 9. júna. Podrobnejšie informácie nájdete na: http://ftf.vsmu.sk/files/PROSPEKTY_2015-16_AUDIOVIZUALNE%20STUDIA.pdf.

► kas

Slovenské ulice vo filme

Každá ulica má svoj príbeh, nie každá má svoj film. Natoč ho! S touto výzvou prišla česká VoD platforma DAFilms.cz v spolupráci s britským dokumentárnym festivalom Open City Docs Fest a so Stanicou Žilina-Záriečie. Projekt s názvom My Street Films má vytvoriť mentálnu mapu Slovenska, ktorá bude dokumentovať mesto či krajinu vďaka krátkym filmom o konkrétnej ulici či mestskej časti. Vaše filmové námety s maximálnym rozsahom 300 slov prijímajú organizátori do 31. mája (e-mail: ivana@stanica.sk). Z nich sa potom vyberie päť námetov, ktoré sa budú ďalej rozvíjať aj pod dohľadom lektorov, ako sú napríklad Ivan Ostrochovský či Adam Hanuljak. Hotové filmy budú mať otvorenú cestu do záverečnej súťaže o najlepší My Street Film roku 2015.

► ZS

Visegrad Animation Forum na Anifilme

V Třeboni v Česku sa uskutoční 6. ročník medzinárodného festivalu animovaných filmov Anifilm (5. – 10. 5.) a jedným z jeho sprievodných podujatí bude aj Visegrad Animation Forum. V rámci neho sa uskutoční okrem iného pitching fórum pre krátko filmy vo vývoji a medzi 10 vybraných projektov sa dostali i dva slovenské – *Nočná* (r. A. Gregorčok) a *Bolo raz more...* (r. J. Kožuch). Najlepší projekt získava cenu vo výške 2 000 eur. V nesúťažnom pitching fóre pre TV seriály v produkcii sa predstaví slovenský projekt *Drobci* (r. M. Struss, V. Raýmanová). Tunajšia animovaná tvorba bude zastúpená aj v programe samotného festivalu: *Nina* (r. V. Oberťová, M. Čopíková) v medzinárodnej súťaži krátkych animovaných filmov, *Aion* (r. P. Heleninová) a *Polobáбка* (r. J. Elsen) v študentskej súťaži a o cenu sa bude uchádzať aj videoklip *No Survi* (r. A. Kolenčík, P. Škala). Dlhometrážny film *Srdce veže* sa predstaví v sekcii Works in progress.

► dan

▪ FOTO: archív A. Nellis

Rozprávka o sile slova

► Zuzana Sotáková

Bolo raz jedno kráľovstvo a v ňom dedinka. Jedného dňa v nej zlé slovo zaklialo sedem krásnych bratov na havranov. O niekoľko rokov neskôr sa ich sestra Bohdanka rozhodla, že kliatbu zlomí... Nespočetnekrát čítaná rozprávka **Sedem zhavranelých bratov** sa bude dať od mája aj vidieť vďaka filmovému spracovaniu Alice Nellis.

Rozprávka, ktorú poznajú čitatelia na Slovensku vďaka Pavlovi Dobšinskému a v Česku vďaka Božene Němcovej, zaujala aj režisérku Alicu Nellis. „Príbeh Sedem zhavranelých bratov je vo svojej podstate o sile slova, čo mi pripadá ako téma veľmi aktuálna a v rozprávkach nie až taká frekventovaná. V dobe, keď je najsilnejšou zbraňou a najväčšou hodnotou informácia a keď sa slová ako pravda a lož stávajú až príliš relatívnymi pojmami, je pre mňa rozprávka o nutnosti hľadať pravdu a opatrne zaobchádzať so slovami ideálnym spôsobom, ako s deťmi túto tému otvoriť,“ ozrejmuje Alice Nellis dôvody, prečo si z množstva ľudových rozprávok vybrala práve túto. „Základná linka zostáva rovnaká. Je krásna a ja nevidím dôvod násilne prepracovať nič, čo funguje. Ale v našej rozprávke je tento jednoduchý príbeh rozvinutý a

doplnený o niekoľko ďalších, ktoré na jednej strane tvoria skôr zábavnú rovinu filmu, no v inej polohe sú často tým, čo zápletke Boženy Němcovej či Pavla Dobšinského predchádzalo. Myslím si, že aj zlo má svoje korene a je dôležité pýtať sa vždy na to, kde sa problém začal a prečo,“ rozvíja svoje rozprávanie Nellis, ktorá si za predstaviteľku Bohdanky vybrala herečku Marthu Issovou. Okrem nej sa vo filme objavia aj ďalšie známe tváre, ako sú Sabina Remundová, Zuzana Bydžovská či Lukáš Příkazký, zo slovenských hercov zase Jana Oláhová, Csongor Kassai či Marián Gejšberg. „Verím, že deti sú rovnako nároční diváci ako dospelí, v niečom možno aj náročnejší. Verím, že čo najprirodzenejšie herectvo a viera herca v jeho postavu je cesta, ako vytvoriť postavy, ktoré deti skutočne prijímú. Hľadala som hercov, ktorí sú nielen vynikajúci pro-

fesionáli, ale majú aj ľudskú charizmu a výrazný prejav. Chcela som, aby deti tie postavy bavili, ale zároveň neboli jednostranné. Aj „zlá“ kráľovná by mala mať svoje dôvody a „dobrá“ Bohdanka musí mať svoje temnejšie stránky. Išlo mi o to, nájsť všestranných a zábavných hercov, ktorí dokážu zahrať rozprávkový príbeh prirodzene a presvedčivo.“

„Hlavných“ úloh sa zhostilo aj niekoľko havranov. „Havran je vták veľmi učenlivý, ale na druhej strane to rozhodne nie je psík, ktorého postavíte na miesto A a on vám poslušne prebehne na miesto B. A navyše, tých havranov bolo až sedem! Vtáky cvičil a pri filmovaní, režíroval Václav Tomšovský a jeho ľudia. Sama doteraz neviem, ako sa mu podarilo tie dosť tvrdohlavé tvory donútiť, aby robili to, čo robiť mali. Je pravda, že v niektorých situáciách toho mali už dosť a väčšina štábu si odniesla aj nejaký ten d'obanec. Ale medzi havraními hercami boli aj hviezdy – napríklad Káťa, ktorá bola vycvičená na to, aby sa bez problémov (a dobania) nechala nosiť v náručí a hladkať,“ opisuje spoluprácu so „zakliatymi bratmi“ režisérka.

Veľká časť filmu sa odohráva v divokej prírode a natáčanie prebiehalo aj vo Vysokých Tatrách, vskan-

zene v Zuberci či v jaskyni pri Křtinách. „Slovenské lokácie určujú vo filme štýl krajiny. Do pozadí exteriérových scén nakrúcaných v Čechách sú trikom vkladané slovenské hory. Aj preto si dnes trúfam povedať, že pri rovnakom počte filmovacích dní sa dve tretiny filmu odohrávajú na Slovensku,“ hovorí Lubomír Slivka zo spoločnosti Attack film, ktorá je slovenským koproducentom snímky. „Celkový počet filmovacích dní sa z odhadovaných 50 vyšplhal nakoniec na 56. Čiastočne za to môže nepriazeň počasia, ale najmä práca so zvieratami, ktorá si vyžaduje trpezlivosť a čas. Celý film sme zrealizovali bez generovania havranov v počítačoch. Triky spočívajú skôr vo vkladaní väčšieho počtu zvierat do obrazu,“ dodáva Slivka.

Rovnaký rozprávkový príbeh spracoval v televíznom filme *Sedmero krkavců* z roku 1993 Ludvík Ráža, pričom jeho verzia bola podľa divákov príliš temná. „Náš film by som skôr videla ako dobrodružný, chvíľami veselý, chvíľami samozrejme, strašidelný, ale predovšetkým veľmi ľudský,“ uzatvára režisérka Alice Nellis, ktorá je zároveň autorkou scenára rozprávky *Sedem zhavranelých bratov*. ▲

Sedem zhavranelých bratov (r. Alice Nellis, Slovensko/Česko, 2015)

▪ CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1 912 000 eur (podpora AVF: 630 000 eur, podpora RTVS: v čase uzávierky Film.sk sa vklad RTVS nedal presne vyčíslit, pretože plnenia zo strany RTVS ešte prebiehali; podpora z fondu Eurimages: 280 000 eur) ▪ POČET KÓPIÍ, V KTORÝCH SA FILM BUDE DISTRIBUOVAŤ V SLOVENSKÝCH KINÁCH: Film bude distribuovaný na DCP nosičoch. ▪ MÁJOVÉ PROJEKČIE FILMU V KINE LUMIÈRE: Program kina nájdete na adresách www.aic.sk/kinolumiere a www.navstevnik.sk.

Režisérka Alice Nellis s hercom Csongorom Kassaiom. ▪ FOTO: Magic Box Slovakia

FOTO: K2 studio

Dobrodružná cesta za miznúcim svetom

► **Robert Pospíš** (filmový publicista)

Filmár, cestovateľ, citlivý pozorovateľ rytmu prírody – Pavla Barabáša netreba zvlášť predstavovať. Jeho filmy majú už dlhé roky zaslúžený úspech. Verní diváci a množstvo prestížnych ocenení hovoria o tom, že Barabáš je unikát. K autentickej dokumentárnej tvorbe sa vracia najnovším filmom *Suri*, v ktorom nás náročná cesta po neznámej africkej rieke zavedie k prírodnému kmeňu z názvu snímky.

Pre samotného tvorca predstavuje spoločenstvo, ktoré bojuje o zachovanie svojich tradícií, symbol slobodného života. Zanikanie starých kultúr a potreba rôznorodosti v súčasnom svete – Pavol Barabáš rozpráva ďalší z naliehavých príbehov.

„Myšlienka vznikla už pri nakrúcaní filmu *Omo* – Cesta do praveku, teda pred štrnástimi rokmi. Potom sme sa do Etiópie ešte niekoľkokrát vrátili s túžbou spoznať tento obávaný kmeň,“ vysvetľuje Barabáš zrod myšlienky na nakrútenie dokumentu *Suri*. Ten sa začína dobrodružným splavom rieky Goďzeb k pravdepodobne poslednému izolovanému prírodnému kmeňu v Etiópii. Splav nedotknutou divočinou prináša piatim kamarátom mnohé

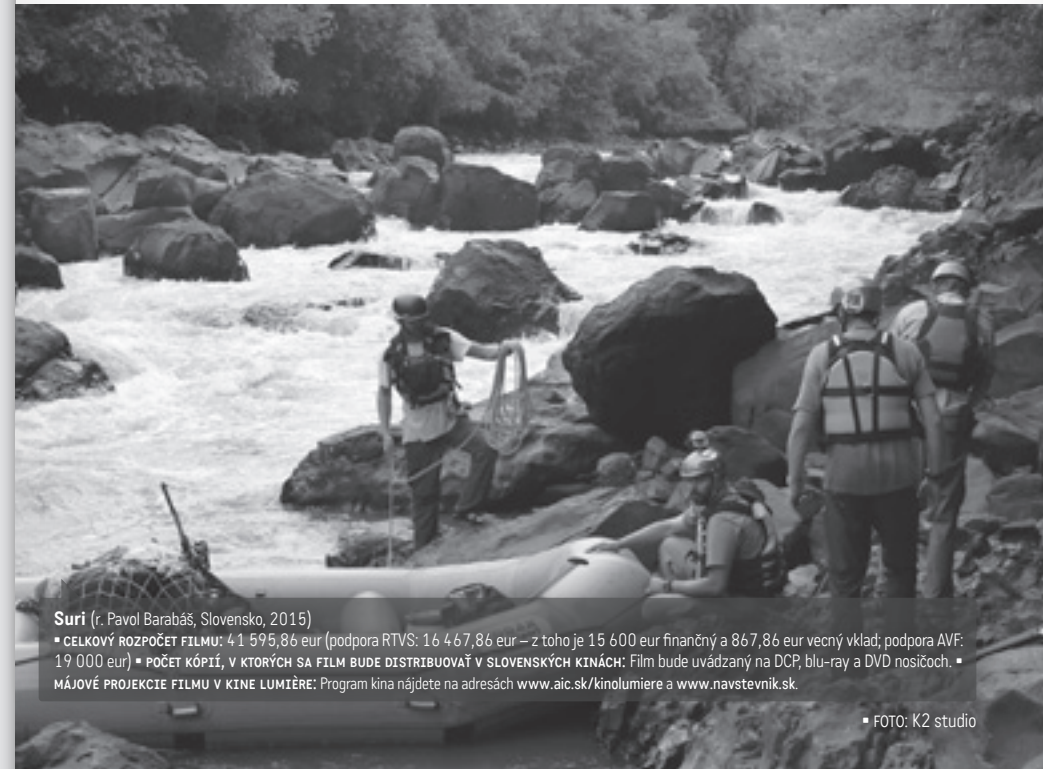
prírodné prekážky a prekvapenia. Pre pešie putovanie územím Surmov sa nakoniec rozhodnú len dvaja z nich – Pavol Barabáš a skúsený cestovateľ Ivan Bulík. „Prvotným zámerom nebolo nakrúcať film, ale zažiť dobrodružný príbeh v srdci africkej divočiny. Opačne to nefunguje. Treba si uvedomiť, že ste stále mimo ľudí a civilizácie, bez možnosti dobývania bateriek. Všetko vláčite na chrbte a spíte v stane alebo len tak pod širákom. Musíte si dobre premyslieť, či zapnúť kameru, alebo šetriť. To najdôležitejšie je, že máte šancu zachytiť niečo, čo sa už nikdy nezopakuje,“ dodáva režisér k takmer mesačnej expedícii. „Logisticky to bola veľmi náročná cesta. Viedla po neznámej rieke plnej hro-

chov. Nočné stretnutia s nimi, keď chceli prejsť cez náš tábor, boli asi najstresujúcejšie. Nezhodli sme žiadne informácie o rieke. Osem dní sme sa plavili po rieke, ktorá je miestami nesplavná, a nestretli pritom ani živú dušu. Avšak Afrika sa prudko mení. Po Európe si ju teraz parcelujú ázijské štáty, hlavne Čína. Keď sme pred štrnástimi rokmi splavovali panenskú riekou Omo, boli sme druhou expedíciou na svete. Dnes sa tam stavia štvrtá obrovská priehrada, najväčšia v Afrike. Sú to neskutočne rýchle zmeny,“ vysvetľuje Barabáš environmentálny podtón svojej filmovej novinky.

Tlak modernej spoločnosti nemilosrdne útočí aj na čierny kontinent a oceňovaný filmár sa opäť predstavuje ako kronikár odumierajúcich článkov našej civilizácie: „Dá sa povedať, že sa vraciam k filmom, ako je *Pururambo* či *Pygmejovia* – deti džungle. Vo dvojici sa vydávame hľadať nenarušený prírodný kmeň, aby sme s ním mohli nejaký čas žiť a spoznať to, čo z našej Zeme o pár rokov vymizne. Takto ľudia žili 99 percent z celkovej existencie ľudstva. Naš nový spôsob života nie je zatiaľ overený časom. Je dobré pozrieť sa sem-tam ku koreňom, možno práve posledné zvyšky prírodných kmeňov nesú v sebe poznanie a návod na prežitie.“

Autentický pocit z putovania neznámom – filmársky tromf, ktorý spája viacero Barabášových príbehov – nechýba ani v *Suri*. „V celom filme nie je ani jeden záber hraný alebo opakovaný. Snažím sa zachytiť, ako plyní náš príbeh, kam smeruje. Rokmi si vypestujete intuíciu, že teraz sa asi niečo odohrá a podvedome sa na to pripravíte. Vlastne nič nerežirujem. Na týchto dokumentárnych žánroch si najviac vážim, keď dokážete takýmto spôsobom zaujať diváka. Majú pre mňa aj najväčšiu hodnotu,“ opisuje režisér a scenárista v jednej osobe. Novinkou *Suri* potvrdzuje svoje výsostné postavenie medzi slovenskými dokumentaristami. A naliehavý sociálny presah je už niekoľko rokov neoddeliteľnou súčasťou Barabášovej tvorby: „Film je pre tých, ktorým ešte niečo hovorí neporušená príroda a etniká na našej planéte. Je to varovný pocit, že raz nám tu niekto povie, že Zem, na ktorú od nepamäti žijeme, už nepatrí nám.“

Slávnostná premiéra dokumentu *Suri* sa uskutočnila 28. apríla, do filmových klubov sa dostane 21. mája. ▲

Suri (r. Pavol Barabáš, Slovensko, 2015)

▪ CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 41 595,86 eur (podpora RTVS: 16 467,86 eur – z toho je 15 600 eur finančný a 867,86 eur vecný vklad; podpora AVF: 19 000 eur) ▪ POČET KÓPIÍ, V KTORÝCH SA FILM BUDE DISTRIBUOVAŤ V SLOVENSKÝCH KINÁCH: Film bude uvádzaný na DCP, blu-ray a DVD nosičoch. ▪ MÁJOVÉ PROJEKČIE FILMU V KINE LUMIÈRE: Program kina nájdete na adresách www.aic.sk/ kinolumiere.com a www.navstevnik.sk.

FOTO: K2 studio

KineDok – nová cesta pre európske dokumenty

► Daniel Bernát

Päť krajín strednej a východnej Európy sa rozhodlo zapojiť do projektu alternatívnej distribučnej platformy KineDok, ktorá sa zameria na prezentáciu autorských dokumentárnych filmov z tohto regiónu. Na projekte sa zúčastňuje aj Slovensko, čo znamená, že počas roka sa budú v dvadsiatich tunajších kultúrnych priestoroch premietiť filmy z kolekcie dvanásťich výberových dokumentov.

Zostava filmov bude kolovať aj po ďalších štyroch krajinách, ktoré na pilotnom ročníku projektu KineDok spolupracujú. Zo slovenskej tvorby sú v zahraničí k dispozícii snímky *Comeback* (r. M. Remo) a *Kauza Cervanová* (r. R. Kirchhoff). Okrem Slovenska sa do projektu zapojili Česko, Rumunsko, Maďarsko a Chorvátsko. Hlavným organizátorom je český Inštitút dokumentárneho filmu. „Každá z piatich zúčastnených krajín je špecifická, ale spoločné majú to, že v nich tradičná distribučná sieť nevytvára ideálne podmienky na kontakt medzi autorskými dokumentmi a ich divákmi. Som si istá, že na území Slovenska žije minimálne 100 000 ľudí, ktorých by špička európskej dokumentaristiky zaujímala, a to nielen preto, že ide o kvalitné umenie, ale predovšetkým preto, že k týmto filmom sa viažu závažné spoločenské témy, ktoré sú podnetné pre kohokoľvek so záujmom o okolitý svet,“ hovorí Eva Križková z distribučnej spoločnosti Filmtopia, ktorá sa na projekte KineDok podieľa za Slovensko. „Zatiaľ čo tradičné kiná a ešte viac multiplexy nemajú vo svojom programe dostatok priestoru pre dokumenty, pretože potrebujú uspokojiť všeobecnejšie požiadavky, my sme vyhľadali projekčné miesta, kde diváci na dokumenty čakajú.“

Slovenskú časť projektu slávnostne otvorila projekcia filmu 1989, ktorá sa uskutočnila 15. apríla v A4 – priestore súčasnej kultúry v Bratislave za účasti tvorcov Andersa Østergaarda a Erzsébet Rácz. Autorská dvojica sa v dokumente sústredila na to, akým podielom prispel k pádu železnej opony maďarský predseda vlády Miklós Németh, respektíve jeho rozhodnutia podporujúce priepustnosť hranice medzi Východom a Západom.

Na Slovensko by mali zavítať aj tvorcovia a protagonisti ďalších filmov. Každé z dvadsiatich projekčných miest, medzi ktorými sú kluby, centrá súčasnej kultúry či kaviarne, si pritom z katalógu 12 ponúkaných dokumentov vyberie aspoň 6 titulov. K dispozícii majú okrem snímky 1989 aj *Sugar blues* (r. A. Culková, Česko), *Bukurešť, kde si?* (r. V. Petri, Rumunsko), *Tu... vlastne tam* (r. L. Capatana Juller, Rumunsko), *Použití* (r. B. Šeparović, Chorvátsko), *Šťastní až naveky* (r. T. Božić, Chorvátsko), *Joanna* (r. A. Kopacz, Poľsko, nominácia na Oscara v kategórii krátkych dokumentov), *Danielov svet* (r. V. Lišková, Česko), *Krv* (r. A. Rudnickaja, Rusko), *Loptičky a melóny* (r. K. Kovács, Maďarsko). Z domácich filmov sa bude na Slovensku premietiť spomínaná *Kauza Cervanová* a dokument *Vtedy v Bratislave* (r. T. Križková) – spleť príbehu rodiny Žofie Langerovej, ktorej dve dcéry emigrovali v roku 1968 do Švédska.

Projekčné miesta KineDoku sú rozmiestnené v rôznych častiach Slovenska od Bratislavy (KC Dunaj, A4 – priestor súčasnej kultúry, Fojá, Kino Lumière) cez Trnavu, Skalicu, Topoľčany, Bátovce, Banskú Bystricu, Banskú Štiavnicu, Zvolen, Žilinu, Liptovský Mikuláš až po Spišské Podhradie, Levoču, Rimavskú Sobotu, Gelnicu a Košice. A hoci je KineDok naplánovaný až do konca roka 2015, mal by to byť ešte dlhodobjší projekt. „Projekt už vznikol s myšlienkou vytvárania stabilnej distribučnej siete a v každom roku by sa mal rozrásť tak o projekčné miesta, ako aj o počet filmov a ďalšiu krajinu,“ uzaviera Eva Križková z Filmtopie. ◀

Noví členovia rady AVF

Šiestim členom rady Audiovizuálneho fondu sa v marci končilo ich funkčné obdobie, preto minister kultúry Marek Maďarič vymenoval 30. 3. ich nástupcov. Do funkcie boli opätovne zvolení Miloš Luther, Róbert Ťavoda a Marta Gajdošíková. Novými členmi sú Stanislav Párnický, ktorý nahradil Jelenú Paštékovú, Ivo Brachtl, ktorý nahradil Petronelu Kolevskú a Jozef Heriban, ktorý nahradil Tomáša Kamenca. Okrem týchto vymenovaných členov sú v rade AVF ešte Ľuba Féglová a Ľubomír Čechovič, ktorým funkčné obdobie uplynie v roku 2017, a Anton Škreko, ktorému sa funkčné obdobie skončí v roku 2018. Členovia rady fondu zároveň zvolili 15. apríla za predsedu rady Miloslava Luthera a podpredsedom sa stal Róbert Ťavoda. Obaja boli zvolení na obdobie dvoch rokov.

► ZS

Revízia Európskeho dohovoru o filmovej koprodukcii

V dňoch 30. a 31. marca sa konalo plenárne zasadnutie fondu Eurimages. Zišli sa na ňom zástupcovia 39 členských krajín Rady Európy a rokovali o reštrukturalizácii Európskeho dohovoru o filmovej koprodukcii. Potreba jeho revízie vychádzala z faktu, že pôvodný dohovor bol prijatý v roku 1992 a bolo nevyhnutné prispôbiť ho zmenám v technológiách a vo filmovej produkcii. Výsledkom rokovania bol schválený návrh upraveného dohovoru, ktorý zahŕňa zmenu maximálnej a minimálnej výšky spolufinancovania filmových koprodukcii – v prípade multilaterálnych koprodukcii je navrhnutá minimálna miera spolufinancovania pre každého zúčastneného koproducenta 5 % a maximálna 80 % z celkových produkčných nákladov, v prípade bilaterálnych koprodukcii bude minimálna miera spolufinancovania 10 % a maximálna 90 % z celkových produkčných nákladov. Nastal aj dôležitý posun z dôrazu na európsky rozmer filmových koprodukcii na ich medzinárodnejšie prepojenie. Európsky filmový priemysel sa svojou legislatívou začína oficiálne orientovať na vstup tretích, mimo európskych krajín do filmových koprodukcii. Dokazuje to aj účasť pozorovateľov z Kanady, Izraela a La-

tinskej Ameriky. Obnovený Európsky dohovor o filmovej koprodukcii by mal vstúpiť do platnosti v roku 2016. Viac informácií nájdete na <http://www.aic.sk/aic/eurimages/>.

► Daniela Chlapíková

Slovenská kultúra prišla o Kornela Földváriho

Vo veku 83 rokov nás opustil Kornel Földvári, redaktor, spisovateľ, dramaturg, kurátor výstav, prekladateľ. Bol jedinečným znalcom svetového humoru a krstným otcom slovenskej karikatúry. V množstve štúdií sa vyznával z obdivného vzťahu k dielam Chaplina a Reného Claira, písal eseje o domáciach a zahraničných filmoch, publikoval nemalo postrehov o styčných bodoch medzi filmom a komiksom. Pozorne sledoval a povzbudzoval účasť popredných slovenských karikaturistov na vývoji domácej animovanej tvorby a v rokoch 1994 až 1999 bol riaditeľom festivalu Bienále animácie Bratislava. V roku 2010 uvádzal do života knihu R. Urca *Viktor Kubal – filmár, výtvarník, humorista*. Pozoruhodný dokument o jeho práci a životných osudoch *Ešte chvíľu s Kornelom pobudnúť* (2013) nakrútili režiséri Ján Šuda a Marek Šulík. Földvári zomrel 26. marca 2015. Slovenská kultúra v ňom stráca jednu zo svojich najväznejších osobností.

► Rudolf Urc

Zomrel Martin Porubjak

Vo veku nedožitých 71 rokov zomrel 27. marca významný slovenský dramaturg, teatroológ, režisér, dramatik, prekladateľ, profesor a ponovembrový politik Martin Porubjak. Bol autorom viacerých divadelných hier, prekladal hry z ruštiny a nemčiny a podpísal sa aj pod niekoľko filmových scenárov – napríklad *Oči plné snehu* (1983), *Mahuliena, zlatá panna* (1986) alebo *Útek do Budína* (2002). Spolupracoval aj na Jakubiskovom filme *Dovidenia v pekle, priatelia* (1990). V novembri 1989 spoluzakladal VPN a v období rokov 1991 až 1992 bol prvým podpredsedom slovenskej vlády.

► ZS

Solan ma naučil úcte k filmu

► Mariana Jaremková (filmová publicistka)

Režisérka Eva Štefankovičová prešla školou majstrov slovenského filmu, vo svojej filmografii má desiatky tematicky rôznorodých dokumentárnych titulov, v hranej tvorbe sa venovala témam spojeným s deťmi a mládežou. V roku 1991 založila prvú kastingovú spoločnosť na Slovensku, ktorá dodnes úspešne funguje. Eva Štefankovičová oslávila v máji 75. narodeniny.

■ FOTO: Miro Nöta

Vaše začiatky pri filme sa vlastne kryjú so začiatkami slovenského filmu.

– Až taká stará zase nie som (smiech). Nepatrím do „zakladateľskej generácie“. Študovala som právo, keď som na ulici videla nakrúcať film. Pamätám si veľmi presne, že to bol *Statočný zlodej*, takže to akosi čudne súviselo so štúdiom, ktoré ma nebavilo. Pozerala som sa na to v nemom úžase a povedala som si, že to by som chcela robiť. Nemala som žiadne skúsenosti. Začínala som v štábe ako klapka pri filme *Kapitán Dabač*. Potom som robila skriptku, asistentku réžie, neskôr aj pomocnú režisérku.

Mali ste možnosť spolupracovať s výnimočnými slovenskými režisérmi – od Bielika cez Solana až po Havettu. Čím boli výnimoční pre vás?

– Petra Solana vnímam ako svojho učiteľa. Vďačím mu za veľa. Za asistentský režisérsky post, neskôr aj pozíciu pomocného režiséra. Bol to veľkorýsy človek. Ironický džentlmen. Všimol si moju prácu a postupne mi dával príležitosti. Nesnažil sa preonačítať ma na svoj obraz. Naučil ma profesii. A úcte k filmu. Vďaka práci na jeho filmoch som získala v brandži dobré meno. Päť rokov som nemala čas na dovolenku, išla som z filmu do filmu. Profesia pomocného režiséra je veľmi dôležitá. Ako veľmi, to som si naplno uvedomila pri práci s americkými produkčnými spoločnosťami po roku 1990. V ich praxi je pomocný režisér 1. AD (prvý asistent režiséra), člen štábu s mimoriadnymi kompetenciami a povinnosťami. Tak ako je na lodi kapitán prvý po Bohu, tak je AD na pláci prvý po režisérovi, ktorý je takmer bohom. Myslím si, že aj u nás by absolventi réžie mali povinne prechádzať takouto cestou a už v škole sa na asistentských pozíciách zúčastňovať na tvorbe filmov svojich starších kolegov.

Ako sa vám spolupracovalo s Elom Havettom na jeho celovečernom debute?

– To bolo úžasné, takmer happeningové nakrúcanie. Všetci sme boli zapálení pre vec. Prvý deň nakrúcania pripadol na deň vpádu „spojeneckých vojsk“. Aj to ovplyvnilo atmosféru. Na *Slávnosť v botanickej záhrade* si spomínam ako na ozajstnú slávnosť, bolo to to najúžasnejšie nakrúcanie, aké som zažila. Odviazané a mimoriadne tvorivé. Ak niekto, hoci aj osvetľovač, prišiel s dobrým nápadom, Havetta ho zakomponoval do filmu. Veľa sa improvizovalo, ale bolo to veľmi príjemné, nie stresujúce. Na dru-

hom filme som s ním nerobila, pretože som sa už venovala vlastným projektom. Pracovala som však na príprave jeho adaptácie prózy Ivana Olbrachta, ktorá sa, bohužiaľ, nikdy nedostala do realizácie.

Vášim prvým hraným filmom boli *Čarbanice* (1982), v ktorých bol detský hrdina. A príbehom pre deti a mládež ste v hranej tvorbe zostali verná.

– Mala som deti v tom veku, preto mi to bolo blízke. *Slané cukríky* vznikli v čase, keď moje deti dospievali. Podobné to bolo s mojou dokumentárnou tvorbou. Mala som šťastie, že som mohla nakrúcať o tom, čo som poznala a čo ma zaujímal. Napokon, o tom, o čom človek nevie nič, ani nemôže nakrútiť film. *Čarbanice* zaujali najmä kombináciou hraného príbehu s animovanými pasážami. Dostali sme za ne cenu na festivale detských filmov v Chicagu. V tom čase sa u nás nakrúcali najmä hrané rozprávky, filmy pre deti zo súčasnosti ani nie. Iba televízne seriály. *Čarbanice* aj iné moje filmy sa hrajú dodnes, čo tvorcu, samozrejme, poteší.

Často ste sa vo svojich dokumentoch venovali ženským témam. Čím vám boli blízke?

– Vždy to muselo byť o niečom, čo ma osobne zaujalo. Napríklad to, ako je možné, že ženy, ktoré vychovali aj desať detí, zostávajú na starobu samy ako prst? Témy o deťoch aj starých ľuďoch sú veľmi vďačné. Typickou „ženskou“ témou je materstvo. O tej sa v istom čase hojne diskutovalo. Nakrútila som pre televíziu film o „progressívnej metóde roming-in“, ktorej základom bol najtesnejší kontakt matky s dieťaťom. Filmom ma sprevádzal profesor Švejcár, ktorý voľakedy presadzoval „studný odchov“ novorodencov a na staré kolená sa snažil všemožne napraviť svoj omyl mladosti. Najúspešnejším „ženským“ filmom bolo asi *Vedľajšie zamestnanie: matka s podtitulom Nový sprievodca inteligentnej ženy po reálnom socializme a...?* Veľa sa o ňom diskutovalo a v Nemecku ma skoro aj zbili. Vo filme sa hovorí, že pre dieťa by bolo najlepšie, ak by s ním jeho matka zostala doma „na plný úväzok“ do jeho troch rokov. Ako matka vo „vedľajšom zamestnaní“ sa stáva vlastne novodobým otrokom. Skoro ráno vstáva, aby odvieďla dieťa do jasieľ, potom ide do práce a z práce nielen do domu, ale aj do tretej zmeny... V už zjednotenom Nemecku pôsobil akcentovanie nezastupiteľnej úlohy žien pri výchove detí – hlavne na feminizmy – ako červené súkno na býka. Porodiť dieťa a šup do roboty. Sto-

tožňovali sa v podstate so socialistickou myšlienkou inštitucionálnej starostlivosti o nové generácie a uniklo im, že hoci bola formálne presadzovaná v mene „oslobodenia žien“, v skutočnosti v nej išlo nielen o hľadanie nových zdrojov pre trh práce, ale aj o „vyslobodenie budúcnosti národa“ spod vplyvu profesionálne a ideovo nespôsobilej a nespoľahlivej rodiny. Naozaj, náš „reakčný“ film tam vyvolal takmer nepokoje. Pred niekoľkými rokmi som mala skôr nápad ako zámer vrátiť sa k tejto téme a naskrútiť pokračovanie v podobe *Spievovca inteligentnej ženy po postsocializme a ranom kapitalizme...* Preskúmať, či a ako sa za tie roky zmenil ženský údel. Žena sa vydá, má deti, stará sa o ne, a keď príde obdobie, že sa osamostatnia, musí sa začať starať o svojich rodičov. A tak by som sa dostala až k aktuálnemu sociálnemu problému starých ľudí. Možno sa tejto témy chytí niektorá z mladých režisérk, je zaujímavé sledovať oblúk ženského osudu.

Venovali ste sa aktuálnym problémom a témam. S akými reakciami sa ešte vaše dokumenty stretávajú?

– Aktuálnymi znamená súčasnými, živými, reálne jestvujúcimi, hoci v mojom prípade väčšinou tak trochu obyčajnými. Hanlivo sa označovali ako okrajové z hľadiska politiky svetlých zajtrajškov. V istom čase sa označovali prívlastkom ešte hanlivejším – únikové. Filmy o umení či etnosociálne dokumenty, ktoré „smrdeli životom“, boli skôr trpené než vyžadované. Spoločenské sci-fi som nikdy nenakrúcala. Ani disidentkou som nebola. Môj vôbec prvý samostatný film *Pozvanie ku strelbe kráľovskej* patril do kategórie artfilmov. Bolo ním aj *Divadlo*. Obnovená premiéra pri príležitosti výročia pôvodnej premiéry baletného predstavenia, ktorým súbor SND začínal, bolo „zámienkou“ na nakrútenie filmu o baletnom divadle, ktorý bol postavený na kontraste medzi gracióznou ľahkosťou a namáhavou, uputenou drinou. Ako komentár svojho druhu som použila pesničku v hudobnom žánri, ktorý kontrastoval s klasickou baletnou hudbou. Film o starých maľovaných streleckých terčoch som sa zase snažila ozvláštniť vtipným dialógom. Takýto nevážny komentár, pesničky mimo obrazu či ankety, hlavne s deťmi, som používala nielen vo svojich filmoch pre štúdio, ale aj pre televíziu či v objednávkovkej tvorbe predovšetkým pre Ústav zdravotnej výchovy. Nikdy som neznášala tie obligátne pateticky nadšené komentáre. Isteže, nie všade sa dala uplatniť táto moja forma.

Môj posledný „veľký“ dokument *Všetci spolu... (po slovensky)* mohol mať ironický komentár len preto, že vznikol na hrane vekov. Aj predchádzajúci „veľký“ dokument *Vedľajšie zamestnanie: matka*, ktorý vznikol ešte v časech reálneho socializmu, bol dokončený až po „konci dejín“. V tom čase boli tí, ktorým by nemusel voňať, preč.

V 80. rokoch bolo možné prezentovať aj kritický postoj?

– Príde na to, čo si pod tým predstavujeme. „Konštruktívna kritika“ sa v tom čase dokonca oficiálne forsírovala. Znamenalo to nielen diagnostikovať „problémy rastu“ a raziť problémov, ale aj navrhovať účinnú terapiu. Obraz skutočnosti v dokumentárnych filmoch sa nedal nikdy celkom zmanipulovať. Takéto manipulácie sa uskutočňovali skôr prostredníctvom komentárov, ktoré obrazom pripisovali významy, aké same osebe neniesli. V tomto zmysle je každý dokumentárny film svedectvom o dobe. Dôležité bolo, že sa napriek všetkému nakrúcalo. Aj preto mi je ľúto, že obraz našej historickej skutočnosti je a zostane neúplný. Zem sa krútila, veci sa diali, len filmy sa nekrútili. Keď sme robili *Rok nula*, to bol pracovný názov filmu *Všetci spolu... (po slovensky)*, nakrúcali sme všetko, čo sa práve dialo, nielen „svetodejinné“ udalosti, všetko, čo sa nám videlo zaujímavé, nové, dovtedy nevídané. Samozrejme, nie všetko sa dostalo do filmu. Ale ten materiál niekde musí byť. Aspoň dúfam. Aj som koketovala s myšlienkou pokúsiť sa o akýsi druhý „extrakt“.

Prečo ste napokon ako tvorca opustili film?

– Ja som nebola žiaden významný režisér. Prečo by sa mali v dobe, keď sa takmer nenakrúcalo, obracať práve na mňa?! Keď sa objavila nejaká práca, oslovili zvučnejšie mená. I vtedy, keď som položila na stôl hotový scenár. Aj by ho vzali, ak by to nakrúcal niekto iný. Zažila som to s naozaj zaujímavým prepisom prózy Ruda Slobodu *Druhý človek* a neskôr so scenárom – podľa môjho presvedčenia skvelým – komédie *Požehnané medzi ženami*. Nakrúcala som sporadicky – napríklad pre Ústav zdravotnej výchovy, zopár krátkych filmov pre televíziu, ale tých príležitostí naozaj nebolo veľa.

Tak ste si založili kastingovú agentúru. V tom čase ste vlastne ani nemali konkurenciu.

▪ FOTO: Miro Nôta

– Rozhodla som sa hneď po rozpade Koliby, keď bola kinematografia prakticky odstrihnutá od štátnych finančných zdrojov a nasledoval neodvratný prudký pokles filmovej tvorby. Sny o spoločnom trhu práce s televíziou sa nenaplnili. Televízia sa pred vyhodnotenými filmármi takmer úplne uzavrela. A robiť predavačku v zelovoci sa mi naozaj nechcelo. Galaxy bola prvá kastingová agentúra svojho druhu na Slovensku. Boli už modelingové agentúry a aj ja som na začiatku chcela robiť i modeling, ale po prvých skúsenostiach s týmto biznisom som si povedala, že to nie. Začiatky boli všelijaké, lebo sa nenakrúcalo. Ale potom naša agentúra zažívala napriek situácii v slovenskom filme vynikajúce obdobie, pretože sme spolupracovali na filmoch takých spoločností ako Walt Disney, Universal Studios, 20th Century Fox, DreamWorks, HBO, Hallmark. Robili sme na všetkých hollywoodskych projektoch nakrúcaných na Slovensku alebo v blízkom okolí, bolo to 15 filmov. Vo *Variety* o nás písali ako o vynikajúcej európskej kastingovej agentúre, oceňovali našu profesionalitu a originálne tváre. Keď sme robili na filme *Povstanie*, ktorý bol o Židoch, museli sme nájsť stovky typovo vhodných ľudí do komparzu. V tých rokoch bolo bežné, že sme mali v rôznych filmoch denne na scéne 600 až 800 ľudí. Keď od nás potrebovali černochoch, zhľadali sme ich po všetkých okolitých krajinách. Bola to veľká škola. Ako kastingová režisérka som sa stretávala s významnými režisérmi, hercami aj producentmi. Tu, kde teraz robíme rozhovor, sedeli herci ako George Clooney, Nicole Kidman, Franco Nero, Colin Firth, Sir Ben Kingsley, Donald Sutherland, Owen Wilson, Gene Hackman, Ice T, Snoop Dog. Naposledy sme robili na filme *Posledná légia*. Potom to ustalo, naša legislatíva sa o to postarala. Teraz sa to vraj má zmeniť, ale oni už chodia inam. ◀

□ Rozšírenú verziu rozhovoru nájdete na www.filmsk.sk

Od Lyrika po Fetiše socializmu so SFÚ

► Daniel Bernát

Minulý mesiac vstúpil do slovenských kín dlhometrážny dokument Martina Šulíka o kostýmovom výtvarníkovi Milanovi Čorbovi. V apríli zároveň RTVS spustila vysielanie druhej série cyklu **Fetiše socializmu**. Na oboch projektoch sa koprodukcne podieľal Slovenský filmový ústav. A v poslednom čase bolo takých titulov viac.

Pred dvomi rokmi sme vo *Film.sk* referovali o histórii koprodukčnej spolupráce SFÚ na vzniku audiovizuálnych diel a článok sa vtedy končil konštatovaním, že trend koprodukcí bude zrejme pokračovať. Odvtedy sa k divákovi naozaj dostali ďalšie filmy a televízne tituly, ktoré SFÚ podporil. Niektoré z projektov vstúpili aj do kinodistribúcie. Prirodzene, ústav sa na nich podieľal predovšetkým poskytovaním archívnych materiálov. Využívali ich aj tvorcovia celovečerného dokumentu *Lyrik*, ktorý mal premiéru vlni a zaoberal sa osobnosťou a životnými peripetiami historika Jána Mlynárika, no zároveň vykresloval obraz spletitej histórie Česka a Slovenska. Pozoruhodné sú nielen Mlynárikove spomienky osobného charakteru, ale aj ich kombinácia s erudovaným opisom politického kontextu a interpretáciou dôležitých dejinných udalostí i vplyvu osobností z mocenských štruktúr. Režisérkom filmu bol Arnold Kojnok a do kín ho nenasadila žiadna distribučná spoločnosť, dostal sa tam vďaka iniciatíve producentov. Podobne to bolo aj v prípade celovečerného dokumentu *Návrat do horiaceho domu*, ktorý nakrútila Anna Grusková a nedávno sme o ňom písali v rubrikách Novinky a Recenzia.

Slovensko-český hraný film *V tichu* sa do kín dostal už vlni (a mal klasickú distribúciu), no stále o ňom počuť v súvislosti s jeho festivalovým životom. Vznikol v režii Zdeňka Jiráského a aj v koprodukcii so Slovenským filmovým ústavom. Je to trochu špecifický prípad filmu – tvorcovia si zvolili tému holokaustu, no v rámci nej sa snažili o inovatívne

vyjadrovanie. Vyhybali sa tradičnému spôsobu diaľógových interakcií medzi postavami, namiesto toho diváci počujú vnútorné monológy a výrazný priestor dostáva hudba, čo súvisí aj s tým, že snímka sa zameriava na postavy židovských muzikantov, spevákov, skladateľov a tanečníč. Námetom filmu sa stali zápisky muzikologičky Agáty Schindlerovej a tvorcom bolo už v štádiu scenára jasné, že siahnu aj po archívnych audiovizuálnych materiáloch. Konkrétnejšie predstavy o ich výbere a začlenení do rozprávania sa formovali až v strižni. „Na rešeršovaní materiálov sme pracovali už v štádiu príprav – po odovzdaní finálnej verzie scenára. Požiadala som o spoluprácu SFÚ, ale definitívny rozsah použitia záberov sa ujasnil až v strižni,“ ozrejmuje spoluprácu s filmovým ústavom producentka snímky *V tichu* Lívia Filusová. „Priznám sa, že som očakávala, že nájdeme viac archívnych materiálov súvisiacich s témou. Materiály sa navyše svojím obsahom často opakovali, čo potvrdil aj výskum v ďalších európskych filmových archívoch. Takže sme v strižni upravili koncepciu filmu a upustili od pôvodných predstáv režiséra. Rozhodli sme sa zredukovať archívne zábery, sústrediť ich do expozície a celkovo vynechať klasické archívne ukážky skazy a brutality v koncentračných táboroch.“

Keď sa tvorcovia snímky obrátili na SFÚ, spísali pracovníkom filmového archívu okruhy svojho záujmu a tí urobili predvýber materiálov, ktoré korešpondovali s požiadavkami. „Išlo to hladko,“ hodnotí túto spoluprácu Filusová, ktorá oslovila aj filmové

archívy v Nemecku a Česku, komunikovala s najväčšou archívnu databázou Yad Vashem v Izraeli a napríklad aj s archívom v Bulharsku. Ešte intenzívnejšie komunikuje so svetom teraz, pretože film *V tichu* má rušný festivalový život. Producentka je s ohlasmi festivalového publika spokojná. Nie však s návštevnosťou filmu v slovenských kinách.

Na prelome rokov mal vo verejnoprávnej televízii premiéru dokumentárny cyklus *Prvá*, na ktorom sa SFÚ takisto koprodukcne podieľal. Ide o portréty ženských osobností z histórie Slovenska, ktoré vo svojej dobe vynikali nevhednou mierou seberealizácie a vďaka tomu dosiahli nejedno prvenstvo. „Projekt *Prvá* sme vymysleli so strihačkou Alexandrou Gojdičovou a s producentkou Barbarou Janišovou Feglovou, lebo sme zistili, že o ženách v našej histórii sa toho vie len veľmi málo. Dejiny akoby boli hlavne dejinami mužov... Okrem prvenstva žien odhalujeme tému ich postavenia v našej spoločnosti a približujeme dejiny z perspektívy života vybraných žien,“ vysvetľuje režisérka, scenáristka a autorka námetu cyklu Zuzana Liová. Na prelome rokov boli odvysielané štyri časti, venované Magde Husáckovej Lokvencovej – prvej slovenskej divadelnej režisérke, Irene Blúhovej – prvej fotografke, Hane Gregorovej – prvej feministke a Beatrix „Trixi“ Čelkovej, označovanej za najmladšiu špiónku Európy. Prvá a tretiu časť režírovala Zuzana Liová, druhú časť realizovala režisérka Lenka Moravčíková a portrét Trixi nakrútil Peter Kerekes. Slovenský filmový ústav už uzavrel koprodukčnú zmluvu na ďalších šesť častí cyklu. Pripravované časti sa budú venovať astronómke Ludmile Pajdušáckovej (r. Lenka Moravčíková), prekladateľke Zore Jesenskej (r. Róbert Šveda), etnografke Soni Kováčikovej (r. Tereza Križková), pilotke Ludmile Šapošnikovej (r. Marek Šulík), botaničke Izabele Textorisovej (r. Daniela Meressa Rusnoková) a speváčke Magdaléne Schwingerovej (r. Peter Kerekes). Výroba je naplánovaná na tento rok s dokončením na jar 2016. A keď tu padlo meno Terezy Križkovej, pripomeňme, že ústav sa koprodukcne podieľal na jej absolventskom dokumente *Vtedy v Bratislave*, ktorý sa bude premietiť v rámci projektu KineDok (informujeme o ňom v rubrike Aktuálne).

Celkom iným spôsobom ako *Prvá* sa do minulosti vracia televízny cyklus *Fetiše socializmu*, ktorý odkrýva svet spartakiád, pionierskych táborov a prvomájových manifestácií cez spomienky bežných ľudí s „prímesou“ známych osobností a aj prostred-

níctvom archívnych materiálov neraz v sprievode komentára, ktorému nechýba nadhľad. Vysielanie druhej série cyklu spustila RTVS 6. apríla a na Jednotke sa bude objavovať až do júla. Spoluprácu so SFÚ opisuje producentka cyklu Ivica Barabášová z K2 studia. „Bolo nám jasné, že oslovenie SFÚ ako koproducenta bude pre nás nevyhnutnosťou. Ústav archivuje všetky materiály natočené od konca 2. svetovej vojny do vzniku vtedajšej Československej televízie. Tým nám SFÚ ako špecifický typ pamätového inštitúcie pomohol dostať druhú sériu na ešte lepšiu úroveň, očakávanú aj vzhľadom na prax, ktoré režiséri nadobudli prácou na prvej sérii,“ hovorí Barabášová s tým, že prvá séria zaznamenala divácky úspech. „Výber archívnych materiálov do cyklu prebiehal buď na základe prieskumu autorov, eventuálne rešeršistov, cez internet, alebo v konzultácii s odbornými pracovníkmi SFÚ. Ďalej prebiehala samotná výberka a prepis na DVD. Po celkovom zostrihu jednotlivých častí nastúpil prepis už konkrétnych použitých sekvencií, ktorý sme realizovali v Slovenskej televízii.“ Spoluprácu so SFÚ hodnotí Barabášová pozitívne a v cykle sú použité aj archívne materiály Slovenskej televízie, Krátkého filmu Praha a súkromné archívy respondentov. Režisérsky sa na vzniku 12 častí druhej série podieľali Miriam Petránová, Katarína Hlinčíková, Vladislava Plančíková, Róbert Šveda a Peter Kerekes. V máji na divákov čakajú časti *Diskotéky a zábavy*, *Traktor – tank mieru* a *Von z mesta*.

A opäť niečo iné. Začiatkom januára sa do televízneho vysielania ČT Art dostal dokumentárny seriál *Československý filmový zázrak*, ktorý sa zaoberá dejinami kinematografie, v prvom rade zlatou érou 60. rokov. Vo *Film.sk* sme už o projekte, ktorý scenáristicky pripravil český filmový historik a publicista Jan Lukeš a ktorého režisérkom bol Martin Šulík, informovali. Šulík spolupracoval i na cykle *Zlatá šedesátka II*, ktorý sa plánuje do jesenného vysielania, a je aj režisérkom dlhometrážneho dokumentu *Milan Čorba*, ktorý v aktuálnom čísle recenzujeme.

Vo výhlade sú už ďalšie projekty, na ktorých by mohol SFÚ koprodukcne spolupracovať. Prehľad tých, ktoré sa k divákovi dostali za posledný rok, ukazuje, že hoci sa všetky tematicky orientujú na minulosť, charakterizujú ich celkom zaujímavá rozmanitosť. ▲

O citlivej téme s citom pre mieru

► Pavel Smejkal (festivalový dramaturg)

Jedno sa najnovšiemu počinu Jara Vojteka uprieť nedá: film *Tak ďaleko, tak blízko* je z kategórie užitočných. Po dlhodobom a vcelku dôslednom zbere materiálu a hľadaní primeranej formy môže byť zmysluplným príspevkom k verejnej debате o autizme – diagnóze, ktorej štatistický výskyt je na vzostupe, no povedomie o nej sa obmedzuje na niekoľko zjednodušených predstáv a často aj vyslovených mýtov. Dokument má všetky predpoklady na to, aby medicínsku tému humanizoval, dostal do obehu a snáď aj poukázal na medzery v inštitucionálnej starostlivosti o ľudí s touto poruchou. Svoje miesto si tak poľahky obháji aj sám, bez potreby čokoľvek dodávať. Ale patrí sa.

Nie je to prvý raz, čo Vojtek nakrúcal na objednávku neziskovej organizácie. V tomto prípade prišlo s prvotným zadaním Autistické centrum Andreas, ktoré vo filme zrejme videlo prostriedok osvedčenia, a spočiatku ho produkčne zastrešovalo. Neskôr, s rastúcimi umeleckými, a teda aj realizačnými nárokmi, vstúpila do projektu producentka Barbara Harumová Hessová. Na konci tohto procesu je celovečerný dokumentárny film pre kiná s poetizujúcim názvom *Tak ďaleko, tak blízko*. Do distribúcie bol uvedený symbolicky 2. apríla – na Svetový deň povedomia o autizme. Vo výslednej podobe je snímka portrétom štyroch rodín s autistickým dieťaťom a venuje sa najmä rodičovským vzťahom, ktoré sú každodenne skúšané nepreniknuteľnosťou vnútorného sveta ich ratolešťa.

Expozícia filmu je členená titulkami, ktoré predstavujú ústredné postavy detí ich krstným menom a špecifickou diagnózou a svojím spôsobom tak vyjadrujú dichotómiu možných perspektív filmového skúmania danej témy. Snímka *Tak ďaleko, tak blízko* našťastie nie je ilustrovaným katalógom po-

rúch autistického spektra. Citovo nezainteresovaný, zdravotný prístup nie je Vojtekovi vlastný, a tak je veľmi rýchlo zrejmé, že režisér ostáva verný metóde, ktorá je jeho najsilnejšou devízou a stojí na schopnosti získať si dôveru portrétovaných ľudí a vstúpiť do ich intímnej zóny nie ako vtrelec s kamerou, ale ako ktosi blízky. V tomto prípade je táto schopnosť snáď ešte o čosi dôležitejšia než obvykle – veď pred kamerou stoja mimoriadne citliví ľudia, ktorí nevypočítateľne reagujú aj na najmenšie zmeny v ich životnom prostredí a dennom režime.

Vidíme usmievať Silviu, jej starostlivú matku a otca, ktorý sa po rozvode raz za čas zastaví, aby s dcérou strávil niekoľko chvíľ. Silvia je relatívne samostatná mladá žena, ktorá zvláda cestovanie aj jednoduchú manuálnu prácu. Pravda, kým každodennú rutinu nenabúra čokoľvek nečakané. Rodinu Jakuba spoznáваме pri sledovaní starých rodinných videí z čias, keď ešte netušili, že s ním čosi nie je v poriadku. Vzápätí sme svedkami urputného zápasu so synovým nekontrolovateľným

záchvatom strachu u zubára. Milan rád a veľa rozpráva. Najradšej o milovaných električkách. Rodičia mu vytvárajú podnetné prostredie a napriek postihnutiu s ním vedú rozhovory ako s rovnocenným partnerom. Sú otvorení a nevyhýbajú sa ani chúlolistvým témam. Andrej je predstavený prostredníctvom archívneho videa, ktoré zachytáva jednu z mnohých panických epizód, sprevádzanú agresivitou a sklomni k sebaubližovaniu. Jeho zavalité telo, ktoré už rozhodne nepatrí dieťaťu, vzbudzuje rešpekt. V ktoromkoľvek okamihu môže urobiť niečo nepredvídané a v tomto rozpoložení možno fatálne. Po doznení záchvatu dychčí od vyčerpania a otec ho utišuje a hladí, ako hladíme vyplašené zviera.

Ďalej sa jednotlivé portréty rozvíjajú ako paralelné naratívne línie, v ktorých sa obraz rodinných vzťahov prehlbuje vo viac či menej všedných situáciách, bez veľkých vzruchov a drám. Spoločným menovateľom štyroch nespojitých portrétov je – tak trochu napriek očakávaniam – dôraz na postavy rodičov. Autistické deti sú atraktívnymi, no

psychologicky ťažko preniknuteľnými figúrami, možno aj preto sa Vojtek sústreďuje na ich najbližších a aspoň tak ako život autistov ho zaujíma život s nimi. Tento dôraz sa na viacerých miestach filmu prejavuje v rozzáberovaní konkrétnych scén, keď režisér pred sledovaním akcie (dieťaťa) uprednostňuje reakcie (dospelých). Inokedy zase zaznamenáva a konfrontuje ich denný režim pomocou krížového strihu. Rodičia sú v jeho filme postavami zápasiacimi a nie vždy s hrdinským výsledkom. V jednej z rodín skúšku osudu neustále manželstvo, v iných rodinách neraz povolia nervy. Vojtekovi sa darí citlivú tému ťarchy rodičovskej zodpovednosti otvárať a nesúdiť. Vytvára priestor na úprimnosť a empatiu, nevyhýba sa bolestivým momentom, no jeho filmársky naturel mu nedovolí zotrvať pri nich dlhšie, než je nutné. Je to tvorca, ktorý radšej zahladzuje a zaobľuje hrany, než by ich mal odkrývať. A v tomto prípade to nepôsobí ako nedostatok odvahy. Skôr ako cit pre mieru.

Je ešte čosi, čo portrétované rodiny spája – au-

tistická porucha dieťaťa významne determinovala ich životy. Dokonca do tej miery, že sa osudom vynútený záujem o túto diagnózu vo viacerých prípadoch profesionalizoval. Jakubovu matku viedla dlhoročná angažovanosť na poli starostlivosti o autistov až na čelo neziskovej organizácie, ktorá im poskytuje komplexný servis. Jeho brat sa zasa na univerzite venuje výskumu, ktorý smeruje k novým liečebným postupom, zmierňujúcim niektoré príznaky poruchy. Andrejev otec inicioval vybudovanie Drahuškova, komunitného centra so zaujímavým modelom starostlivosti o autistov, na ktorom sa podieľajú odchovanci detských domovov. Pre tých je práca v Drahuškove šancou na získanie praxe a zároveň príležitosťou na zaradenie sa do riadneho života v zložitom období tesne po opustení domova. A pre klientov Drahuškova, medzi ktorými je v závere filmu aj viditeľne spokojnejší Andrej, je špecifickým potrebám prispôsobené prostredie, pravidelný režim a domácka atmosféra zdrojom vyrovnanosti. Také je hlavné poučenie zo starostlivosti o ľudí s autizmom: nič nepomáha tak ako komfort a optimálne životné podmienky. Budovanie centra od prvotnej myšlienky až po jeho plnú prevádzku je vďaka niekoľkoročnému časozberu zachytené aj vo Vojtekovom filme. Dokument *Tak ďaleko, tak blízko* teda hovorí aj o obetavosti a iniciatívni, ktorá v tomto prípade supluje zlyhávajúce funkcie štátu.

Nebolo to tak dávno, keď sa Jaro Vojtek pridala kolegom dokumentaristom, ktorí začali koke-

tovať s hraným filmom. Jeho hranú prvotinu *Deti* otvárala poviedka o vzťahu medzi otcom a autistickým synom. Kto ju videl, ten vo filme *Tak ďaleko, tak blízko* okamžite rozpozna dokumentárne predobrazy konkrétnych scén. Duplicita je to výrazná, ale rušiť bude zrejme len hrstku zasvätených divákov. Predsa však odkrýva zreteľný rozdiel v nahliadnutí oboch filmov. *Deti* pôsobia teraz ešte väčšmi ako produkt túžby vyskúšať si niečo nové. Nie preto, že si to pýta látka, ale jednoducho preto, že to chce režisér. Vojtek nie je strhujúci rozprávač a nie je ani básnik, filmár metafory. Nevládne obrazovej reči – vlastne ju až doposiaľ skôr zanedbával a *Tak ďaleko, tak blízko* je vďaka vynikajúcej práci kameramana Nora Hudeca možno vizuálne najkultivovanejším filmom v jeho doterajšej filmografii. Najsilnejší je vtedy, keď byť filmárom znamená byť citlivým pozorovateľom alebo empatickým účastníkom reálnych situácií. Keď si okolnosti vyžadujú vybudovať si s ľuďmi pred kamerou dôverný vzťah. Ako dokumentarista môže túto sériu schopností v kombinácii s dobrou látkou a so zaujímavými protagonistami zúročiť efektívnejšie. V prípade filmu *Tak ďaleko, tak blízko* sa všetky tieto podmienky šťastne pretali. Navyše v službách užitočnej veci. ▲

Tak ďaleko, tak blízko (Slovensko, 2014) _RÉŽIA: Jaro Vojtek _NÁMET A SCENÁR: Marek Leščák, J. Vojtek _KAMERA: Nora Hudec, J. Vojtek
_STRICH: Peter Harum _HUDBA: Michal Hejtek _MINUTÁŽ: 80 min. _HODNOTENIE: ●●●
_MÁJOVÉ PROJEKcie FILMU V KINE LUMIÈRE: Program kina nájdete na adresách www.aic.sk/kinolumiere.com a www.navstevnik.sk.

• FOTO: Itafilm

• FOTO: ASFK

Verzia imaginácie

► Viera Langerová (filmová publicistka)

Spoločnosť, ktorou sa vo svojich dokumentoch obklopuje Martin Šulík, pozostáva z osobností slovenského filmu a divadla – z prostredia jemu dôverne známeho, zažitého a projektovaného do rozsiahlych cyklov *25 zo šesťdesiatych alebo Československá nová vlna* (2010) a *Československý filmový zázrak* (2014). Je to generácia poznamenaná tragickými spoločenskými zmenami takmer každého z povojnových desaťročí, generácia talentovaných tvorcov a učiteľov. Šulík sa vo svojich dokumentoch obracia k Jurajovi Jakubiskovi, Milošovi Formanovi, Pavlovi Juráčkovi, Martinovi Slivkovi i Viliamovi Gruskovi. V jeho najnovšom filme je to významný kostýmový výtvarník Milan Čorba.

Formát, v ktorom sa Šulík v prípade svojej dokumentárnej novinky pohybuje, je tradičný – spomienky kolegov, priateľov aj rodiny, ukážky z archívov. Rekonštrukcia života Milana Čorbu je lineárna, prebieha od detstva až k poslednému akordu „človeka v cieľovej rovinke“. Veľmi sa tu neexperimentuje, nesiahla zvedavo na kritické body, všetko prebieha v tóne obdivu k morálnemu profilu výnimočného človeka a umelca. Hoci všetko smeruje k označeniu pietna spomienka, film taký rozhodne nie je, a to z niekoľkých dôvodov: rozprávanie sa otvára do histórie, do širokého priestoru doby, divadla i filmu, rodinného zázemia, je horizontálne i vertikálne,

venuje sa Čorbovej osobnosti, jeho charakterovým vlastnostiam, vkusu, vzdelaniu aj koníčkum. Je to metóda historicko-sociálnej antropológie, v ktorej nechýba akcent na imaginatívnu zložku, vizualitu chápanú nielen v rovine reprodukcie doby, ale aj v jej transponovaní do mentálnych obrazov dobového „poľa zobrazení“.

Čorba sám s úsmevom poukazuje na svoj „buržoázný pôvod“ – kategóriu, ktorou doba označovala svojich ideologických nepriateľov a určovala im „kádrové“ znamenie, ktoré znamenalo obmedzený prístup k vzdelaniu a problémy v sociálnej mobilite. Filmový materiál demonštruje život rodi-

ny z vyšších vrstiev – právnikmi boli nielen Čorbov otec a matka, ale aj starý otec, čo je na slovenské pomery, kde môže „urbanizovaný pôvod“ na dve-tri generácie dozadu doložiť len zlomok spoločnosti, skutočná výnimka. Otec bol navyše vášnivým fotoamatérom a zostala po ňom škatula plná filmov a fotografií. Z tých sa skladá obraz Čorbovho povojnového detstva: dobrodružné cesty do ruín Bratislavského hradu, kde mali Nemci muničný sklad, vášnivé ministrovanie, organizácia vlastných omší s hosťami vystrihnutými z tortových oblátok a prvé kresbičky. Rekonštrukciu povojnovej spoločnosti zakrátko strieda komunistická dekonštrukcia. Otca odvelia do výroby a zakrátko umiera na diagnózu „socializmus“, otravu krvi. Mení sa síce obraz doby, ale invázii budovateľských maršov s poskakujúcimi pionierskymi šatkami na hrudiach sa Šulík vyhýba. Mladý muž sa právnikom s ohľadom na všeobecnú situáciu oficiálnych triednych čistiek nestane, vyštuduje však dejiny umenia. Zakotví v televízii a odtiaľ sa dostáva k divadlu.

Ak film čosi zásadné nezastiera, je i tento osud dôkazom akéhosi nedeklarovaného porozumenia medzi reprezentáciou vládnej moci a jej oponentmi, respektíve vrstvami spoločnosti, ktoré vyhlásila za svojich nepriateľov. Vzdelanie detí bolo hlavou pákou komunistického vydierania rodičov a jeho odopieranie bolo jedným z najbolestnejších trestov. Jednako sa z najrôznejších príčin dostávalo i tým, ktorým bolo oficiálne zapovedané, a v 60. rokoch sa odrazu vedľa seba pohybujú vzdelané deti komunistickej „verchušky“ aj ich ideových protivníkov. Ako spomína Martin Huba, Čorba mal za sebou neľahkú skúsenosť a spoločnosť zoskupená okolo Divadla na korze obdivovala jeho noblesu, ale aj iróniu a cynizmus.

Ak sa o otázkach charakteru spoločenských vzťahov v období konca 50. a začiatku 60. rokov kdesi v akademických zákutiach píše a diskutuje, ani dnes nie je všeobecne známe, čo bolo na Slovensku dôvodom ohľaduplnejšieho (akokoľvek nepriateľne to znie) zaobchádzania s ľuďmi s problematickým kádrovým profilom. Rozvetvený rodinný princíp patriarchálnej spoločnosti s väčšinovým rurálnym pozadím, kde sa napriek všetkému udržiavala úcta k jej vzdelaným a kultivovaným členom, alebo niečo iné? Na porovnanie sa stačí ohliadnuť na českú históriu daného obdobia s oveľa razantnejším účtovaním s minulosťou a jej reprezentantmi.

Šulík cez osud centrálnej postavy rozprávania rozprestiera nielen jej individuálne rozmery, ale zasahuje aj do histórie inštitúcií (Československá televízia, Divadlo na korze, Nová scéna), mesta (povojnový stav) i štátu (príchod sovietskych vojsk v roku 1968), a to v rovine verbálnej aj obrazovej. Čorbova osobnosť sprevádza posuny televíznych inscenácií od divadelnej metódy k formovaniu vlastnej poetiky a štýlu. Platí to aj pre divadlo – Čorba je súčasťou tímu okolo Divadla na korze, ktoré posúva lo dovtedy platné hranice a limity divadelnej tvorby (platil pre ňu jediný model poetiky „národného divadla“).

Nezanedbateľný je akcent na väzbu s českým prostredím, keď na neho spomínajú tak českí režiséri – Jiří Menzel (kostýmy do filmu *Obsluhoval som anglického kráľa*), Petr Weigl (operné produkcie), Jaroslav Brabec (*Kuře melancholik*) –, ako aj pracovníci krajčírskych dielní. Z oboch strán zaznieva vzájomná úcta, z tej slovenskej obdiv k možnostiam pražských kostýmových dielní Národného divadla a k ich vysokej profesionalite, z českej zase absolútne uznanie Čorbovmu talentu a obrovskej erudícii. I táto rovina filmu je dokladom nesmiernej česko-slovenskej tvorivej synergie a dopĺňania sa.

Na pretrase je aj Čorbov vzťah k tvorbe kostýmu, ktorý opisujú jeho kolegovia a režiséri. Zaujímali ho mentálne dispozície postáv, ale aj samotných hercov. Martin Huba hovorí o jeho schopnosti rozoznať hranicu medzi tým, čo herec je a čím chce byť – to dokázal takisto zohľadniť v kostýme. Čorbova manželka, herečka Milka Vášáryová, veľmi zaujímavovo opisuje, ako jej pomáhal v hľadaní charakteristického gesta postáv. Pre Ibsenovu *Paniu z mora* našiel výtvarnú paralelu – obraz zasnenej ženy. Tento druh individuálnej imaginácie sa opiera nielen o plošnú znalosť výtvarného umenia. Čorba ovládal jeho historické a psychologické súradnice, vedel si obraz podmaniť, využiť ho, pracovať s ním v nových významových štruktúrach. Najlepším príkladom je opis inscenácie *Clavijo* (Nová scéna, 1976) s inšpiráciou Mondrianovým obrazom či energiou a vizualitou pankovej subkultúry.

Na ukážkach z jednotlivých divadelných inscenácií i televíznych a celovečerných filmov je zjavný posun od slovenskej klasiky s jej folklórnym charakterom k témam svetovej literatúry. To rozpätie, ktorým disponovala literatúra, sa v 60. rokoch pre-

lieva aj do divadla a Milan Čorba – rozhtadený a scestovaný intelektuál – pri tom účinne asistuje. Zlomu, ku ktorému dochádza koncom 80. a začiatkom 90. rokov, sa už takáto pozornosť zďaleka nevenuje.

Ak by sme si chceli trochu zaexperimentovať, môžeme zavrieť oči a privolať si najsymptomatickejšie obrazy jednotlivých desaťročí povojnovej reality. Kým 50. roky sú obrazom núteného združstevňovania aj politických procesov a 60. roky obrazom veselého Dubčeka a neveselého obsadenia sovietskymi tankmi, v 70. rokoch, keď nastupuje normalizácia, sa príznačné obrazy strácajú. Toto desaťročie znamená obrat dovnútra, maximalizáciu verejnej nehybnosti. Doplnilo ho sústredené polosúkromné pestovanie profesijných a vlastne akýchkoľvek iných skupín, debatných krúžkov či voľných združení. „Mali sme toho veľa nahovorené,“ hovorí Martin Huba. Obsahy vibrujúce v priestore a čase potrebovali tento druh intelektuálneho úsilia, poznamenaného v umení kolektívnou zhodou. Rozhodne to bolo vidieť na všetkom, pod čo sa Čorba v tých najlepších dielach v spolupráci s Vladimírom Strnískom, Jurajom Jakubiskom, Miloslavom Lutherom a inými výraznými režisérskymi osobnosťami podpísal. Platí to aj pre televíznu tvorbu. Slovenské televízne pondelky sú dodnes fenoménom, na ktorú nemôže ani „druhá strana rieky Moravy“ zabud-

núť. Na ich kvalite má veľký podiel aj Milan Čorba.

Režisér a scenárista Martin Šulík chce vo svojom filme vidieť celého človeka, preto privoláva obrazy usmievaného futbalového fanúšika Chelsea, Milku Vášáryovú s manželovou modrou futbalovou šiltovkou na hlave, šťastné pózovanie pred plagátom akejsi futbalovej hviezdy na londýnskej ulici. Možno i preto hopsá celým filmom červená loptička ako svojrázny, veselý komentár aj vcelku vážnych inscenačných počínov. Tieto štylistické kroky limitujú možný pátos všetkých ukážok a výpovedí. Keď potom Milka Vášáryová tichým hlasom rozpráva, ako Čorba túžil ešte raz navštíviť Izrael a v Getsemanskej záhrade sa naposledy porozprávať s Bohom, je emocionálny účinok jej slov nesmierne silný.

Syntéza obrazov, vytváraná ich vnútornými aj vonkajšími súvislosťami a centrálnou tematizovanou človekom, ktorý sa na ich organizácii v priestore a čase sám podieľal, má imaginatívny charakter. Vyvoláva celú škálu spomienok a predstáv súzvučiacich s dobou a je procesom nielen prehlbujúcim, ale aj aktivizujúcim kolektívnu pamäť. V časoch nivelizácie hodnôt pod vplyvom invázie nehierarchizovaného informačného cunaja je rekonštrukcia životov plných disciplinovanej, dôkladnej pracovnej i mravnej noblesy potrebná ako soľ. ▲

Milan Čorba (Slovensko, 2014) **RÉŽIA A SCENÁR:** Martin Šulík **KAMERA:** Richard Krivda **STRIH:** Marek Šulík **ÚČINKUJÚ:** Emília Vášáryová, Jaroslav Čorba, Milan Lasička, Martin Huba, Marián Labuda, Ján Kocman, Vladimír Strnísko, Dušan Trančík, Vido Horňák, Viliam Gruska, Dušan Hanák, Juraj Jakubisko, Jiří Menzel, Miloslav Luther a iní **MINUTÁŽ:** 72 min. **HODNOTENIE:** ●●●●●
MÁJOVÉ PROJEKCIE FILMU V KINE LUMIÈRE: Program kina nájdete na adresách www.aic.sk/kinolumiere a www.navstevnik.sk.

Martin Šulík (vľavo) pri nakrúcaní dokumentu. ■ FOTO: Leon Productions

Filmové fetiše

► **Tomáš Hudák** (absolvent audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU)

Čerpajúc z európskeho arthousového soft porna 70. rokov, pokračuje Peter Strickland v umeleckej transformácii obskúrnych subžánrov, keď zo zdanlivo lesbického BDSM príbehu robí citlivú štúdiu milostného vzťahu s prvkami filmovej autoreflexie. Svojou treťou snímkou *Motýle* si Strickland upevňuje pozíciu neobyčajného zjavu európskej kinematografie.

Motýle sú o niečo jemnejší a menej priamočiary pendant k režisérovmu predchádzajúcemu filmu *Berberian Sound Studio* (2012), v ktorom tematizoval vznik filmu, posadnutosť zvukmi či klaustrofóbiu a ktorého hlavným spôsobom uchopenia sveta bol fetišizmus. Stricklandov fetišizmus je už v záberoch, čo robí z filmu až nepochopiteľne krásne nakrútené dielo s detailne prepracovanou zvukovou stopou.

Peter Strickland je veľký cinefil so širokým záberom, čo sa prejavuje aj v jeho tvorbe. *Motýle* evokujú dekadentný svet sexploatacie z filmov Jessa Franca, Cleo Úbelmann alebo Waleriana Borowczyka, v texte pre *Sight & Sound* však Strickland cituje ako inšpirácie aj Fassbindera, Herza či Brakhagea. Podobne ako v prípade *Berberian Sound Studio* a žánru giallo tieto viac či menej zjavné inšpirácie ešte nerobia z filmu hru odkazov. Namiesť toho ich Strickland s humorom a nadhľadom pretvára tak, aby im vzdal poctu, no zároveň tak, aby sa pre jeho „výpoved“ stali nepodstatnými. Preto môže byť zradné zdôrazňovať „sodomasochistické hrátky“ alebo „erotickú atmosféru“ tak, ako to

robí napríklad aj anotácia distribútora. Je to pochopiteľné, no zároveň povrchné (a možno sofistikované, ak bolo zámerom pohrávať sa s divákovými očakávaniami). Vo filme nie je dokonca ani len explicitná nahota. Strickland sa už tradične v mnohom spolieha na zvuk, či už vo forme prepracovaných atmosfér, alebo evokovania činností, ktoré sa odohrávajú mimo obrazu. A nechýba ani jeho obľúbené fetišizovanie istých zvukov, v tomto filme spojených, pochopiteľne, najmä s motýľmi.

Paradoxne, to, že postavy sa „oddávajú sadomasochistickým hrám“, je iba sexploatačný spôsob, ako rozkrývať vzťah medzi nimi. *Motýle* hovoria o rolách, ktoré partneri nielen v lesbickom vzťahu prijímajú, o bežnej každodennosti vzťahu, ktorá začína unavovať a vedie k drobným súbojom. Sexuálna hra (slovo „hra“ je v tomto prípade ešte vhodnejšie, ako sa na prvý pohľad zdá) dominancie a submisívnosti slúži na to, aby ukázala, kto z páru má aké nároky na toho druhého.

Ťažko sa hovorí o deji, pretože krásna filmová spočívajú aj v tom, ako je rozprávaný, teda v spôsobe rozkrývania vzťahu hlavných hrdiniek. Vzťah ako

taký sa totiž počas filmu takmer nemení – neustále sa však mení naše vnímanie. Nemenia sa postavy, ale ich vykreslenie. Film je postavený na opakovaní a spresňovaní; Strickland v nás najprv vytvorí istú predstavu ich vzťahu, ktorú vzápätí prepíše. Ukáže nám viac a my pochopíme, že prvýkrát sme sa dali uniesť očakávaniami. A takto to robí celý film, ktorý sa nie náhodou začína práve sadomasochistickou hrou partneriek. Začíname bez kontextu, je iba táto hra – presne ako v sexploatačnom či dokonca pornografickom filme, kde postavy kontext nepotrebujú. Až postupne prenikáme hlbšie a vidíme aj to, čo sme predtým nevideli. Okrem iného to znamená, že najprv sa vzťah partneriek zdá idyllický a postupne sa v našich očiach rozpadáva. Podobne ako sexploatačný film je aj dokonalý filmový vzťah iba fantáziou na uspokojenie diváka.

Už tento spôsob rozprávania naznačuje zvýšenú autoreflexivitu filmu, ktorá je ešte zvýraznená na

príklad v scéne, keď sa Evelyn pozerá cez mikroskop na motýľa, no namiesto toho akoby cez zväčšovací skĺčka sledovala svoje milovanie sa so Cynthiou (symboliku motýľov asi netreba vysvetľovať). Zaujímavý zvrät nastane, keď sa „hra“ začne meniť na skutočnosť. Podobne ako v *Berberian Sound Studio*, hoci v menšej miere, tak Strickland tematizuje divácky zážitok a princíp, akým divák prijíma fikciu – jeho prístupenie na hru „make believe“. Ukazuje nám, že medzi fikciou a skutočnosťou je veľký rozdiel; aj keď navonok vyzerajú takmer rovnako, výrazne sa líšia v prežívaní. A najmä, ako zisťuje Cynthia, z reality nemožno vystúpiť jedným slovom.

Peter Strickland tak opäť zaujímavým spôsobom vrství svoj film, pričom dokáže s ľahkosťou prechádzať z jedného sveta do druhého a spájať rôznorodé fascinácie – od sexuálnych cez vedec-
ké až po výsostne filmové. ▲

Motýle (The Duke of Burgundy), Veľká Británia, 2014)

_ **RÉŽIA A SCENÁR:** Peter Strickland _ **KAMERA:** Nicholas D. Knowland _ **STRICH:** Matyas Fekete _ **HUDBA:** Faris Badwan, Rachel Zeffira

_ **HRAJÚ:** Sidse Babbett Knudsen, Chiara D'Anna, Fatma Mohamed, Monica Swinn a iní _ **MINUTÁŽ:** 104 min. _ **HODNOTENIE:** ●●●●

_ **MÁJOVÉ PROJEKcie FILMU v KINE LUMIÈRE:** Program kina nájdete na adresách www.aic.sk/kinolumiere a www.navstevnik.sk.

**Laurent Guido
a Olivier Lugin (Ed.):
Between Still
and Moving Images**

(John Libbey Publishing Ltd,
New Barnet 2012, 400 strán)

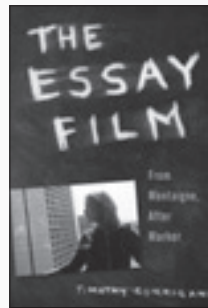
Publikáciu venovanú vzťahu filmu a fotografie v priebehu 20. storočia zostavila dvojica profesorov z Lausnanskej univerzity, z ktorých jeden je historikom filmu a druhý historikom fotografie. Špecialisti v oboch odboroch sú v rovnakom pomere zastúpení aj medzi autormi viac ako dvadsiatich štúdií, ktoré z rôznych aspektov skúmajú vzťah medzi pohyblivým a nehybným obrazom. Texty sú chronologicky a tematicky zoradené do piatich okruhov, z ktorých každý má vlastný úvod. Jednotlivé okruhy sú venované diskusiám, ktoré určovali vzťah fotografie a filmu na začiatku 20. storočia, prieniku jednotlivých médií vo filmovej praxi, transformácii filmového obrazu na fotografický obraz v tlači, využití statického obrazu v povojnovej kinematografii a rôznym formám prekryvania jednotlivých médií v posledných desaťročiach 20. storočia.

**Karina Aveyard
a Albert Moran (Ed.):
Watching Films. New
Perspectives on Movie-going,
Exhibition and Reception**

(Intellect, Bristol 2013, 418 strán)

Kniha prináša nový pohľad na úlohu, ktorú pri distribúcii, prezentácii a recepcii filmov zohrávajú sociálne, kultúrne a ekonomické faktory. Prípadové štúdiá z rôznych kontinentov predstavujú širokú škálu rôznych kontextov od historických až po súčasné v aktuálnej koncepcii novej filmovej histórie, ktorá sa nesústreďuje len na samotné snímky, ale aj na súvislosti, z ktorých vychádzajú a ktoré, naopak, pomáhajú formovať. Jednotlivé texty sú teda venované napríklad vzťahom medzi filmom, modernitou a publikom či medzi publikom a distribučným systémom. Samostatná časť je venovaná problematike kín a ich vývoja od filmových palácov až po multiplexy, nezabudlo sa však ani na jedinečnú skúsenosť generácie, ktorá s filmom prichádzala do styku najmä prostredníctvom videokaziet.

**Timothy Corrigan:
The Essay Film.**

From Montaigne, After Marker
(Oxford University Press,
New York 2011, 237 strán)

Profesor Pensylvánskej univerzity Timothy Corrigan skúma vo svojej knihe filmový esej na príklade snímok od autorov ako Chris Marker, Abbas Kiarostami či Ari Folman. Vníma ju ako špecifický filmový druh, ktorý sa napriek tomu, že je takmer taký starý ako kinematografia samotná, dostáva do centra mainstreamového filmového diania až v posledných rokoch s oceneniami, ktoré získali napríklad filmy *Sicko* Michaela Moora či *Hmla vojny* Errola Morrisa. Úvodná časť knihy je venovaná dejinám eseje od Michela de Montaigne po Chrisa Markera a špecifickejšie dejinám filmovej eseje od Dzigu Vertova po Agnès Varda, hoci jej korene a prvotné príklady nachádza Corrigan už v raných snímkach Davida W. Griffitha. Druhá, nosná časť knihy načrtáva jednotlivé esejistické mody, ku ktorým patria napríklad filmové rozhovory, cestopisy, denníky alebo filmy vstupujúce do interakcie s inými snímkami.

Čert nespí

(1956)

Novú rubriku *Film.sk* štartujeme tromi filmami, ktoré majú spoločného režiséra – Petra Solana. Jeho celovečerný hraný debut *Čert nespí* je najstarším filmom v kolekcii digitálne zreštaurovaných titulov na DCP, ku ktorým vykonáva práva výrobcu Slovenský filmový ústav. Solan nakrútil túto satiru v spoluprázi Františka Žáčka a podla literárnej predlohy jedného zo svojich kľúčových spolupracovníkov – Petra Karvaša (o tom druhom, Tiborovi Vichtovi, bude reč v ďalších textoch). Film *Čert nespí* sa skladá z poviedok, ktoré prepája postava Cyrila Kvasničku. V prvej poviedke je to zamestnanec, ktorý vzbudzuje nezdravú podozrievavosť vedenia tým, že je smutný napriek „budovaniu svetlých zajtrajškov“. V druhom príbehu dostal Cyril byt už tri týždne po podaní žiadosti, čo nejde do hlavy novinárovi, ktorý by v tom rád našiel niečo nezvyčajné. V tretej poviedke sa neborák Cyril stane obetným baránkom, keď ho vedenie podniku exemplárne potrestá, aby si mohlo v pokoji pestovať svoje vlastné prehršky. Jednotlivé príbehy rámceje zasadené filmovej komisii, ktorá režisér urobil úspešný krok už pri obsadení filmu – výborní sú nielen predstavitelia hlavných úloh Štefan Kvietik (Komínek) a Manfred Krug (Kraft), ale vhodne zvolení boli aj ostatní herci.

Boxer a smrť

(1962)

Tento film bol výborný aj v roku 1962 (a je silný dodnes), no scenár bol pripravený na nakrúcanie už koncom 50. rokov. Vtedy ho ešte nepustili do výroby – vraj panovali pochybnosti, či je proti-, alebo profašistický. Ide o adaptáciu poviedky poľského autora Józefa Hena, ktorý sa podieľal i na scenári snímky spolu s Tiborom Vichtom. Základom príbehu je boxerský a zároveň osobnostný duel medzi veliteľom koncentračného tábora Walterom Kraftom a trestancom Jánom Komínkom. Komínek sa ocitá vo zvláštnej a súčasne komplikovanej situácii. Vďaka Kraftovej záľube v boxovaní sa stáva zvýhodňovaným trestancom, dostáva viac jedla i voľnosti, aby mal lepšiu kondíciu na zápasy. Na oboch stranách sa preto nájdu takí, čo majú Komínka v zuboch. Ten postupne nabera silu, až je jasné, že by Krafta dokázal zložiť. Zatiaľ sa tomu vyhýba, aby nerobil zlú krv. Napokon sa však neudrží... Solan sa prejavuje ako presvedčivý rozprávač, ktorý sa púšťa do jednej zo svojich frekventovaných tém, keď človek stojí pred neľahkými rozhodnutiami a musí nejako prevziať zodpovednosť. Režisér urobil úspešný krok už pri obsadení filmu – výborní sú nielen predstavitelia hlavných úloh Štefan Kvietik (Komínek) a Manfred Krug (Kraft), ale vhodne zvolení boli aj ostatní herci.

Kým sa skončí táto noc

(1965)

„Scenáristu Tibora Vichtu a mňa fascinovalo prostredie, v ktorom sa každodenne stretávajú úplne náhodou ľudia rôznych charakterov, ktorí sa na jednu noc dostanú do vzájomných vzťahov alebo sa vôbec nestretnú, i keď sú spolu.“ Kde sa dajú lepšie pozorovať podobné úkazy ako v nočnom bare? Ten, v ktorom sa odohráva takmer celý dej Solanovej snímky *Kým sa skončí táto noc*, vyzerá naozaj skvelo. A drobné životné etudy, ktoré k nemu patria, sú sprostredkované čiastočne improvizovanými diológmi. „Autentickosť prostredia“ a „pravdivosť situácií“ – o to tu podľa Solana išlo. Pokúsil sa to dosiahnuť aj používaním kontaktného zvuku v priestore snímanom viacerými kamerami (bar bol kompletne postavený v ateliéri), no a od hercov vyžadoval improvizáciu. S touto výzvou si museli poradiť mladí predstavitelia hlavných mužských úloh Stanislav Dančiak a Marián Labuda. Kameramanom filmu bol Vincent Rosinec, autorom námetu a scenára Tibor Vichta, ktorý zostal Solanovým spolupracovníkom a kamarátom aj v 70. rokoch, keď režiséra odstavili do Štúdia krátkych filmov.

Chlapčensstvo (Bontonfilm)

Dospievanie ako kľúčová hybná sila filmového námetu už poslúžilo mnohým tvorcom. Richard Linklater patrí k režisérovi, ktorí často konfrontujú nuansy reálneho a filmového času s cieľom následného „špeciálneho efektu“ reality. Základným manipulačným prostriedkom snímky *Chlapčensstvo* sa v tomto zmysle stal dvanásť rokov dlhý experiment. Počas neho nakrútil režisér s hlavnými predstaviteľmi v presne stanovených časových úsekoch sekvencie, ktorých autenticnosť by mala byť v konfrontácii s digitálne sa transformujúcou kinematografiou neotrasiteľná. Cestu hlavného hrdinu Masona (Ellar Coltrane) od základnej až po vysokú školu môže divák absolvovať spolu s jeho predstaviteľom bez pocitu afektovaného eskamotérstva. Linklater nepracoval so „železným“ scenárom a milníky Masonovho života vyskladal viac-menej intuitívne. Vo výsledku sa tak možno viac spohľahol na samotnú silu bezprostredného záznamu (ne)inscenovanej reality ako na premyslenejšiu prácu s naráciou, ktorá by viac využila aj odkrytá ponúkané možnosti takejto metódy. Unikátne dvanásťročný bonusový dokument či iné pridané materiály, no tuzemské DVD ponúka iba štandard (originálna verzia, český dabing a titulky).

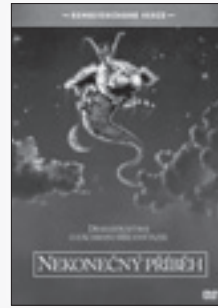
Mapy ku hviezdám (CinemArt/Bontonfilm)

Hollywood je štátom v štáte i autonómnu spoločenskou jednotkou, riadenou peniazmi a nepísanými pravidlami, na míle vzdialenými od všetkého, čo by mohlo niesť známky morálky alebo empatie. Aspoň to tvrdí väčšina tých, ktorí mali možnosť nazrieť za kulisy „továrne na sny“. Ani David Cronenberg divákom neponúka idyllické pohľadnice, ale skôr pohľad do navoňanej žumpy. Plejádá (anti)hrdinov (star-núca herečka, dospievajúci detský herec a jeho rodina, začínajúci herec...), poznačených psychicky i fyzicky, prežíva výlučne na základe ponuky a dopytu. Rodinné väzby nahrádzajú účelovými spojenectvami, motivovanými prevažne uspokojovaním štandardných aj neštandardných potrieb a základných pudov. Aj občasné záchvevy normalnosti a úprimnosti ihneď prekrýva zvyšujúce sa dávkovanie zvrátenosti, na povrch sa derúcich nánosov podvedomia. Východiskom sa stáva prázdnota a bezcieľnosť ochucovaná nelegálnymi „životabudičmi“. „*Deň kobyliek v Čínskej štvrťi*“ ponúka distribútor v pôvodnej verzii, českom dabingu a s českými titulkami. Bonusy ani tentoraz na disku nie sú.

Stratené dievča (Bontonfilm)

Veci nikdy nie sú také, aké sa zdajú. Preniknúť pod ich povrch znamená odhaliť súvislosti a zmapovať trasy, ktoré mali byť pred náhodným pozorovateľom skryté. Nick a Amy tvoria šťastný pár. Minimálne ich okolie to tak vníma a verí verejne prezentovanej idyle. Občasné nezhody či drobné napätia sa považujú za obvyklý sprievodný jav každého manželstva. Jedného dňa však Amy bez stopy zmizne a vyšetrovanie naznačuje, že Nick by mohol byť hlavným podozrivým v prípade jej predpokladanej vraždy. Klasický námet bédckových trilerov (tentoraz adaptovaný podľa úspešnej knižnej predlohy) zaujal Davida Finchera a právom nastolil vysoké divácke očakávania súvisiace s výsledným filmom. Finchero-va perfekcionista chladná režia ponúka divákovi symetricky vybalansované a opticky bezchybné zábery, napínavý, hoci značne vykonštruovaný príbeh a strojovo presné herecké výkony. Medzi týmito remeselné zvládnutými ingredienciami pomerne výrazne zaničká dôslednejšia motivácia postáv a ich hmotný, takpovediac ľudský rozmer. Technicky štandardnú výbavu disku doplnia ako bonus režiséro-vo komentár, ktorý diváka prevedie vznikom i realizáciou filmu.

Nekonečný príbeh (Magic Box)

Príbeh o záchrane ríše Fantázia sa stal právom obľúbeným a v pravom zmysle kultovým aj v našich končinách. Vo svojej dobe najdrahší nemecký koprodukčný film, nakrútený podľa predlohy Michaela Endeho, kombinuje pôsobivú trikovú zložku so zručnou réžiou Wolfganga Petersena, ktorý touto snímkou získal vstupenku do Hollywoodu. Legendárny, dobrodružne ladený príbeh oživil množstvo originálnych rozprávkových bytostí a sklbil svet vysnívanej krajiny s bežnou realitou veľkomesta. Jednoduchý námet o chlapcovi, ktorý uniká do fiktívneho dobrodružného sveta prostredníctvom zázračnej knihy, sa dočkal dvoch pokračovaní – bohužiaľ, oveľa menej kvalitných – a ešte nekvalitnejšieho seriálového pokračovania pre televíziu. Najnovšie DVD vydanie (spolu so súbežným blu-ray vydaním) sa pýši označením „remastovaná verzia“ a prináša digitálne zrestaurovanú kópiu tejto klasiky. Oproti pôvodnému vydaniu obsahuje anglickú verziu, pôvodný český kinodabing a české titulky. Ani tu však nie sú bonusy, známe zo zahraničných edícií. Najciteľnejšie chýba americká verzia filmu, ktorá je oproti tu prítomnej kinoverzii strihovo odlišná a fanúšikov by určite zaujímala.

Č. 10
10. 10. 10.

dokumentaristka Mária Rumanová

Popri práci na menších dokumentárnych projektoch u mňa hrá momentálne hlavnú rolu výroba dlhometrážneho dokumentárneho filmu *Čierna*, ktorého expozíciou bol môj absolventský film *Proti srsti*. Ide o dokument, ktorý časozberne zaznamenáva osudy piatich protagonistov žijúcich v Čiernej nad Tisou – v minulom režime dôležitom a strategickom železničnom uzle, dnes vymierajúcom meste duchov na hranici s Ukrajinou, ktoré reprezentuje úpadkovú tendenciu východnej periferie krajiny. Keďže sa osudy našich protagonistov často menia do dňa na deň, ide o pohotovú, niekedy náročnú, no veľmi výživnú dokumentárnu prácu.

režisér Peter Hledík

Potešilo ma, že som si nedávno zahral malú postavku v hranom debute Marka Škopa *Eva Nová*, predovšetkým to, že to bolo spolu s Milkou Vášáryovou. Už dlhšie pripravujem 10-dielny seriál hodinových hudobných dokumentov o 30-ročnej histórii festivalu Bratislavská lýra. V týchto dňoch dokončujem v Prahe celovečerný dokudrámu *Opustený vesmír*, na ktorej som aj minoritným koproducentom, s podporou AVF. Je to hľadanie večných otázok života a smrti, nakrútené z veľkej časti ako autobiografický príbeh. Na budúci rok chystám film o fotografiovi Dežovi Hoffmannovi. No a mám pred sebou posledných pár týždňov na prípravu Art Film Festu. Mám aj zopár menších plánov... a rodinu.

producent, režisér, kameraman Michael Kaboš

Pripravujem uvedenie časozberného filmu *Farby piesku* o vojne v Líbyi. Dokončil som film *Prízraky* o premenách hrdinstva na pozadí dejín. Plánujem nové projekty. A najväčšiu radosť mám zo svojej dcéry Emy.

Náročný „beh“ na štart

► **Martin Hnát** (študent 5. ročníka réžie na FTF VŠMU)

Vznik filmu je náročný proces, o tom niet pochýb. Dá sa to stroho skonštatovať, ale čo sa za tým skrýva? Ak je niečo náročné, žiada si to podrobnejší pohľad, ktorý môže byť o to zaujímavejší. V mesačníku *Film.sk* prinášame seriál, v ktorom počas roka prevedieme čitateľov rôznymi fázami tvorby a výroby filmu až po jeho verejnú prezentáciu. Ďalšia časť seriálu sa venuje štádiu predprodukcie. Nájdete v nej zhrnutie tých najzákladnejších krokov, ktorými prechádza filmový štáb pri príprave nakrúcania. V budúcej časti sa na prácu kľúčových profesií pozrieme bližšie a oslovíme aj samotných tvorcov.

„Filmový scenár je niečo ako notový zápis skladby pre symfonický orchestr. Sú ľudia, ktorí vedia čítať noty a počuť symfóniu – ale žiadni dvaja režiséri nevidia tie isté obrazy,“ citujú David Bordwell a Kristin Thompson spisovateľa a scenáristu Arthura C. Clarka. Hotový scenár čaká dlhý a zložitý proces, na ktorého konci sa zhmotní do podoby filmu. Hoci príprava na nakrúcanie máva podobné kontúry, nikdy nie je rovnaká a líši sa podľa požiadaviek a náročnosti každého projektu. Ak sa sústreďíme na hrané filmy, tak proces predprodukcie závisí okrem iného od špecifik vyplývajúcich zo scenára, od prostredí, historickej doby, v ktorej sa príbeh odohráva, od počtu ročných období, od množstva hlavných a vedľajších postáv... No podme pekne po poriadku a skúsme si načrtnúť ten najzákladnejší postup príprav, vďaka ktorým sa scenár zmení z textu na pohyblivé obrázky.

Na začiatku by si mal každý scenár nájsť svojho režiséra. V prípade, že sa režisér nepodielal na jeho písaní od začiatku, začne spolu so scenáristom adaptovať už existujúci text. Ak sa mu zapáči niektorý z pôvodne okrajových aspektov príbehu a rozhodne sa ho rozšíriť, môže to viesť až k vytvoreniu ďalšej verzie literárneho scenára. Keď je už scenár ozaj uzavretý, osloví režisér producenta a spoločne vymyslia, ako nájsť dostatok finančných prostriedkov na výrobu filmu. Už v tomto bode musia mať

jasnú predstavu o finančnej náročnosti projektu, ktorá často vyplýva zo zámeru, akým sa režisér rozhodne scenár spracovať. Zvolí si na rozprávanie dlhšie zábery alebo vyskladá jednotlivé scény pomocou častého strihu a rýchlejšieho tempa? Bude chcieť spoločne s kameramanom obraz výrazne výtvarne štylizovať alebo sa obaja „uspokoja s realitou“ a uprednostnia „dokumentárnejší“ prístup? Budú dotvárať niektoré prostredia pomocou špeciálnych efektov? Všetky tieto a podobné rozhodnutia majú vplyv na celkový rozpočet, ktorý by mal mať producent aspoň orientačne pripravený už v momente, keď sa púšťa do zabezpečovania financií.

V prípade získania dostatku prostriedkov sa rozbehne viacero procesov súčasne. Dá sa dohromady oddaný tím tvorcov a vznikne základ filmového štábu. Režisér sa spolu s hlavným kameramanom pustí do hľadania vhodných lokácií. Už v úvode prípravy nevynechá ani úvahy o hereckom obsadení – môže siahnuť po profesionáloch, no takisto môže usúdiť, že na jeho zámer budú najvhodnejší neherci. V takom prípade je rozdiel v práci obrovský a prináša to so sebou špecifický a veľmi náročný proces výberu predstaviteľov. Neherci majú často omnoho menší rozsah polôh, ktoré dokážu stvárniť, a tak mu musí byť postava priam ušitá na mieru. Tento spôsob obsadenia u nás v poslednom období úspešne využila Mira Fornay vo filme *Môj pes Killer*

alebo Ivan Ostrochovský pri nakrúcaní filmu *Koza*. Samostatnú kapitolu obsadenia predstavuje komparz, ktorého zostavenie môže režisér ponechať na svojho asistenta.

Po upresnení všetkých lokácií na natáčanie urobí režisér a kameraman veľmi dôležitý krok pre ďalšie plánovanie nakrúcania – spoločne pripraví technický scenár. Ten sa veľmi líši od literárneho a znamená prípravu technického riešenia na nakrútenie jednotlivých scén. Pre každú z nich sa určí potrebný počet záberov a načrtne sa už aj prvé poradie, v akom sa zábery neskôr zoradia v strižni. Technický scenár slúži ako východisko na tvorbu storyboardu (rozkreslenie statických obrázkov reprezentujúcich každý záber po poradí) a producent už môže na jeho základe postupne plánovať nakrúcania.

Po konzultácii s majstrom zvuku sa v technickom scenári naznačí aj prvé zvukové riešenie budúceho filmu. Niekedy môže režisér napríklad usúdiť, že bude zaujímavejšie, keď motív, ktorý scenárista pôvodne napísal pre obraz, presunie výhradne do zvukovej stopy. So zvukom súvisí aj hudba, a keďže sa pre film dáva často komponovať, režisér by mal už pred začiatkom nakrúcania aspoň tušiť, ktoré miesta si ňou želá podfarbiť. Už v tomto štádiu môže teda osloviť hudobného skladateľa, aby na základe scenára a predstavy režiséra začal s hľadaním prvých motívov a melódií.

Keď sú herci definitívne obsadení, začnú sa herecké skúšky. Každý režisér má pri tejto práci vlastnú metódu, no často to znamená, že si najprv sadne s hercami za stôl a začnú sa rozprávať o príbehu, jednotlivých postavách, ich motiváciách a vzájomných interakciách. Niektorí režiséri uprednostňujú dôslednú prípravu, iní majú radšej spontánne inšpirácie priamo na pláci; v každom prípade je na komplexné vytvorenie postavy vždy potrebný kostým. Preto by mal mať každý film kostýmového výtvarníka. V prípade historického filmu ho čaká obsiahle štúdium dobových vzorov, látok a strihov, aby sa vedel čo najvernejšie priblížiť danej epoche. V tomto procese je všetko prepojené a opäť platí, že hlavné slovo má režisér. Môže si zvoliť výtvarnejší prístup a kostýmy dokonca výrazne odkloniť od historickej presnosti alebo, naopak, až fanaticky trvať na vernosti každého detailu. Tak či onak, kostýmy podobne ako scéna dotvárajú farebné spektrum každého záberu, preto sú veľmi dôležité

aj pre kameramana. Ten môže spolu s režisérom rozhodnúť o ich celkovom farebnom ladení, aby mu čo najlepšie zapadli do výtvarného konceptu.

Po vytvorení technického scenára začne hlavný kameraman uvažovať nad vhodnou technikou. Týka sa to i výberu základného média – aj v našom prostredí dostáva z ekonomických dôvodov už dlho prednosť digitálny záznam pred filmovou surovinou. Kameraman si ďalej zvolí samotnú kameru a k nej objektívy, takisto prvky gripu (teda zariadenia na pohyb kamery) a nakoniec svetlá s ich rozsiahlym príslušenstvom. Filmová technika sa obvykle požičiava v špecializovaných firmách, a aby bola na nakrúcanie k dispozícii, musí sa objednať dostatočne včas. V tomto bode môže už producent a jeho vedúci výroby zosúladiť voľné termíny hercov a členov štábu a bližšie určiť termín nakrúcania.

Ak sa pri výbere lokácií ukázal nedostatok vyhovujúcich miest na natáčanie, do príprav sa už pravdepodobne zapojil filmový architekt a po naštudovaní problematiky vytvoril návrhy filmových kulís, ktoré neskôr technici postavia na placi. Tam je za celkové výtvarné vyznenie lokácie a rekvizít zodpovedný scénograf. Objem a náročnosť jeho práce opäť závisia od druhu pripravovaného filmu – príbeh z druhej svetovej vojny je v tomto smere zvyčajne náročnejší než príbeh súčasny, no svoje miesto v štábe by scénograf nemal strácať nikdy. Nakrúcanie je náročný proces a stáva sa omnoho ľahším, ak má každý prvok pod kontrolou odborníkov.

Ako sa blíži začiatok nakrúcania, zapája sa do právneho procesu čoraz viac ľudí. Na zvládnutie množstva techniky bude kameraman potrebovať na placi tím asistentov a osvetľovačov. Producent si najme vedúceho výroby a ten si zase vyskladá svoj tím, pozostávajúci z lokačného manažéra, runnerov a asistentov. Režisér si vyberie svojich asistentov, scénograf si najme rekvizitárov, kostýmový výtvarník svojich spolupracovníkov, majster zvuku si zvolí potrebnú techniku a šikovných mikrofonistov. Treba obsadiť aj pozíciu zvanú skript, zohnať maskérov, človeka zodpovedného za klapku a robenie poznámok k jednotlivým záberom... Množstvo techniky a veľkosť výpravy si vyžaduje úmerné množstvo ľudí, aby sa náročný proces natáčania zbytočne nevliekol a zvládol bez neúnosného vypätia. Základom úspechu je poctivá príprava, dobré plánovanie a, samozrejme, aj kúsok šťastia. ▲

Febiofest zanechal dobrý dojem

► Marcel Šedo (študent audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU)

Medzinárodný filmový festival Febiofest, ktorý sa konal od 20. do 26. marca v Bratislave a potom až do 16. apríla postupne v ďalších deviatich mestách Slovenska, priniesol divákom v jedenástich sekciách viac ako stovku filmov. A treba uznať, že tohtoročný program bol nabitý.

Na titul „najzaujímavejšia sekcia“ ašpiruje Kino-Ikon +, a to vďaka ponúknutej možnosti zoznámiť sa s „menej známou“ tvorbou slávneho Orsona Wellesa. Prirodzene, pri mene takéhoto kalibru je spojenie „menej známa tvorba“ smiešne, ide skôr o to, že tu dostali priestor aj filmy ako *Pán Arkadin*, *Othello* či televízny *Nesmrtelný príbeh*, ktoré sa na veľkom plátne neobjavujú často a v mysliach divákov nie sú zapísané tak výrazne ako *Občan Kane* alebo *Dotyk zla*. Z uvedeného výberu vyniká najmä *Othello*, kde silne cítiť inšpiráciu štylistickými postupmi expresionizmu, ale vyznačuje sa aj výstižným zachytením atmosféry Cypru a Benátok. Priaznivci filmu noir si pre zmenu „pochutili“ na fantastické zrkadlovej scéne v *Dáme zo Šanghaja*, ktorá sa právom zapísala do dejín svetovej kinematografie.

Hned' skraja sa treba pristaviť aj pri sekciách Poklady filmových archívov a Pocty (venovanej Eduardovi Grečnerovi a Miloslavovi Lutherovi). Diváci mohli vidieť zdigitalizované verzie takých filmov, ako sú svetoznáme *Sedmikráska* nonkonformnej Věry Chytilovej, fantastický titul Andrzeja Wajdu *Všetko na predaj*, ktorý vďaka zložitému prelínaniu sa príbehovej roviny, filmu o filme a transtextuálnej roviny s dokumentárnymi zábermi kvalitatívne zaraďujem pred obdobne ladené a slávnejšie filmy *8½* a *Americká noc*, či dynamicky nasnímaná alegória na komunistický režim *Sokolari* od Istvána Gaála. Filmy *Drak sa vracia* a *Chodník cez Dunaj* zrejme slovenskému divákovi netreba predstavovať, ale prinajmenšom prvý z nich je doslova nutné vidieť v kine, keďže zo spolupráce Grečner – Zeljenka – Rosinec vzniká jedinečný audiovizuálny zážitok.

Pri pohľade na sekciu Ochutnávka: Novinky ASFK

stoja za vyzdvihnutie najmä diametrálne odlišné filmy *Pieseň mora* a *Motýle*. V prvom z nich režisér Tomm Moore poodhalil dojatým divákovi opäť niečo zo sveta starých keltských legiend, ktoré komplexne prepojí so „skutočným svetom“ v unikátnej animácii kombinujúcej 2D a 3D postupy. Druhý film je analýzou sadomasochistického vzťahu dvoch lesbičiek a azda by sa k nemu hodil dodatok „formálne zaujímavá a realistická odpoveď na rozprávku *Päťdesiat odtieňov sivej*“. Naopak, sklamaním bol pre mňa „hipsterský“ upírsky horor *Sama nocou tmou*, ktorý nefungoval v transtextuálnej, sociálnokritickej ani žánrovej rovine.

Obe Panorámy sľubovali skvelé zážitky a práve tu som našiel svoju festivalovú topku. Extatické stavy dokázalo vyvolať dokumentárne štylizované historické sci-fi *Je ťažké byť bohom* – svojou radikálnou prácou s mizanscénou, ktorá sa vyznačuje oklieštenosťou s „chaotickým pohybom“ hercov, a kamerovými postupmi (dokumentárna kamera ako súčasť fiktívneho sveta) nemá vo svete filmu obdobu. Nehovoriac o všadeprítomnom bahne, výkaloch a brutalite, ktoré mimoriadne verne evokujú atmosféru „doby temna“ a vytvárajú funkčnú alegóriu na zneužívanie politickej moci a nepoučiteľnosť ľudstva. Určite sa patrí spomenúť aj naratívne zaujímavý Winterbottomov titul *S tvárou anjela* či rumunsko-českú snímku *Aferim!*, po ktorej nasledovala krátko diskusia s jej koproducentom Jiřím Konečným. Panoráma V4+ priniesla v prvom rade zaujímavé maďarské filmy, medzi ktoré patrili *Ďalší život môjho otca* a *Volný pád* – najnovší film Györgya Pálfiho, ktorý znovu dokázal, že je jedným z najpozoruhodnejších maďarských tvorcov súčasnosti, keďže jeho

surreálnym epizódkam zo života v jednom činžaku nechýbal ani spoločenský presah a parodizujúci humor.

Sekcia Slovenská filmová krajina priniesla jednak tituly, ktoré už boli nasadené do kín (ako napríklad *Comeback*, *Fair Play* či *Socialistický Zombi Mord*), a jednak úplne novinky, z ktorých získal najväčšiu pozornosť Šulíkov dokument *Milan Čorba* a predovšetkým maďarsko-slovenská koprodukcija *Mirage* režiséra Szabolcsa Hajdua. *Mirage* sa hral v troch kínosálach Kina Lumière súčasne, pričom v každej z nich sa diváci dočkali príhovorov tvorcov vrátane Isaacha de Bankolého a Szabolcsa Hajdua, a pre veľký divácky záujem bolo nutné usporiadať aj špeciálnu projekciu. Film je rozhodne zaujímavým tunajším pokusom o antiwestern, dôkladne prevracajúcim žánrové pravidlá a kliše, navyše s vynikajúcou expozíciou a so spoločenskokritickým komentárom.

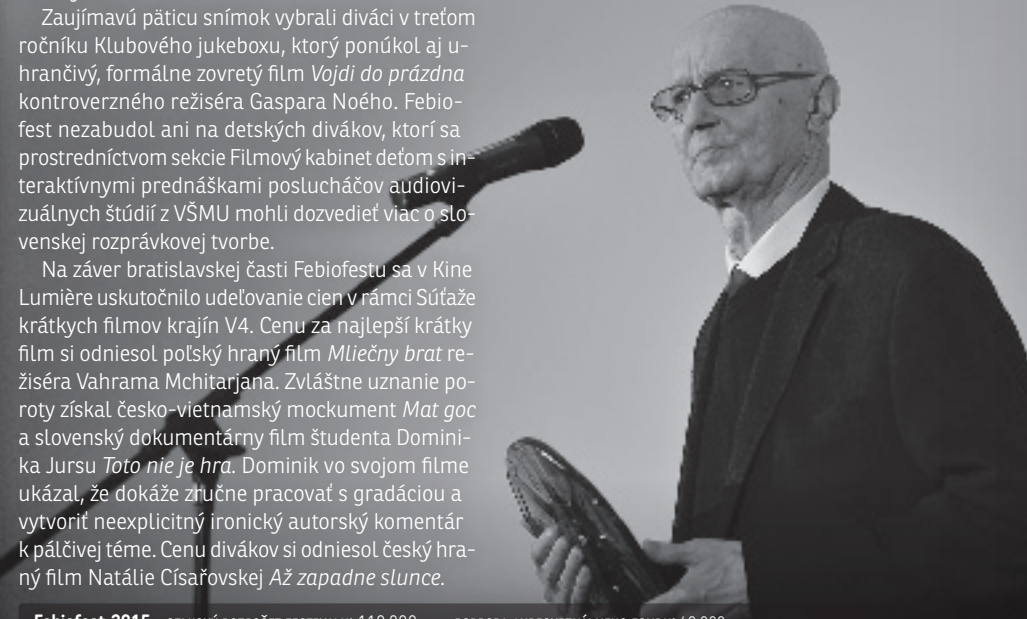
Vzhľadom na účasť svetovej hereckej hviezdy Isaacha de Bankolého bola jedna z troch častí festivalovej sekcie Profily venovaná jeho významným filmovým úlohám. Konkrétne tým, ktoré mu ponúkli Jim Jarmusch a Claire Denis. Zvyšné dve časti sekcie patrili zaujímavej českej dokumentaristke Jane Ševčíkovej a mladej režisérkej hviezde súčasnosti Xavierovi Dolanovi – z jeho tvorby oceňujem hlavne *Toma na farme*, ktorý sa javí ako najmenej „dolanovský“ film.

Zaujímavú päťicu snímok vybrali diváci v treťom ročníku Klubového jukeboxu, ktorý ponúkol aj uhrančivý, formálne zovretý film *Vojdi do prázdna* kontroverzného režiséra Gaspara Noého. Febiofest nezabudol ani na detských divákov, ktorí sa prostredníctvom sekcie Filmový kabinet detom s interaktívnymi prednáškami poslucháčov audiovizuálnych štúdií z VŠMU mohli dozvedieť viac o slovenskej rozprávkovej tvorbe.

Na záver bratislavskej časti Febiofestu sa v Kine Lumière uskutočnilo udeľovanie cien v rámci Súťaže krátkych filmov krajín V4. Cenu za najlepší krátky film si odniesol poľský hraný film *Mliečny brat* režiséra Vahrama Mchitarjana. Zvláštne uznanie prototy získal česko-vietnamský mockument *Mat goc* a slovenský dokumentárny film študenta Dominika Jursu *Toto nie je hra*. Dominik vo svojom filme ukázal, že dokáže zručne pracovať s gradáciou a vytvoriť neexplicitný ironický autorský komentár k páľčivej téme. Cenu divákov si odniesol český hraný film Natálie Císařovskej *Až zapadne slunce*.

Dobrý dojem zanechali tento rok i sprievodné podujatia. Mohli byť síce o niečo pestrejšie vzhľadom na to, že festival bol roztrúsený po viacerých miestach v Bratislave – pomôcť by azda mohli filmové kvízy, hudobný program a podobné aktivity zábavného ladenia na podporu atmosféry – ale na druhej strane treba pochváliť organizátorov, že slávnostné recepcie boli otvorené pre verejnosť, takže aj bežní diváci mali možnosť pohovoriť si napríklad s tvorcami filmu *Mirage*. Výborným nápadom bola výstava filmových plagátov k snímkam Andrzeja Wajdu v priestoroch Kina Lumière a v Poľskom inštitúte či kritický seminár *Ako písať o filme*. Vydaným spestrením bol aj krst knihy *Naše filmové storočie* (František Gyárfáš a Juraj Malčíček) so zaujímavým komentárom Zuzany Gindl-Tatárovej, nehovoriac o tom, že okrem spomínaných hostí sa podarilo na festival priťahnúť aj ďalšie osobnosti, medzi inými Eduarda Grečnera, Fedora Gála, Martina Šulíka, Janu Ševčíkovú či Juraja Nvotu.

Febiofest sa profiluje ako festival otvorený pre verejnosť, priniesol množstvo zaujímavých filmov aj hostí, takže jeho 22. ročník bol v konečnom dôsledku príjemný. Celkovo ho navštívilo takmer 8 900 divákov. ▲

Febiofest 2015 ▪ CELKOVÝ ROZPOČET FESTIVALU: 110 000 eur ▪ PODPORA AUDIOVIZUÁLNEHO FONDU: 60 000 eur

Zmyslom hrania je nehrať

► Zuzana Sotáková

Vďaka filmu precestoval kus sveta a nedávno objavil aj neľútostnú maďarskú pusť. Herec Isaach de Bankolé sa ako hlavná hviezda maďarsko-slovenského filmu *Mirage* zúčastnil koncom marca na Febiofeste v Bratislave. Odniesol si odtiaľ Výročnú cenu Asociácie slovenských filmových klubov za prínos svetovej kinematografii.

O filme Szabolcsa Hajdua *Mirage* vám povedal jeho americký scenárista Jim Stark. Čo ste si pomysleli, keď vám predostrel príbeh o africkom futbalistovi, ktorý sa ocitne v maďarskej pusti? – Že je to zaujímavé. Aj ja som hrával futbal, ale filmy o futbale, ktoré som dovtedy videl, boli vždy čisto o športe, napríklad o Pelém. Nikdy nebolo rozprávanie o futbalistoch zasadené do širšieho príbehu. Preto sa mi *Mirage* zdal zaujímavý, rovnako ako to, že jeho hrdina prichádza do vzdialenej časti Európy, lebo väčšina afrických futbalistov, aspoň tých, čo poznám, by išla na Západ, napríklad do Francúzska, Anglicka alebo Španielska.

Čo vám však zišlo na um ako prvé, keď ste sa dozvedeli, že pôjde o western odohrávajúci sa v Maďarsku, v ktorom má hlavnú postavu zosobniť černocho?

– Zdalo sa mi to moderné. Chlapík, ktorý sa zapletie do kupovania zápasov, musí takmer úplne zmeniť svoju identitu alebo sa skryť. A utiahnuť sa na odľahlú farmu je určite lepšie ako väzenie. Nie však na farmu, kde sú ľudia otrokmi...

Mirage v niektorých zahraničných recenziách porovnávali k filmu Steva McQueena *12 rokov otrokom*. Príbeh je to síce iný, ale spája ich téma otroctva. Stretli ste sa s takouto formou neslobody?

– Ale veď otroctvo je dnes všade.

Mala som skôr na mysli otroctvo, aké je zobrazené v Hajduovom filme.

– Vyrastal som v Afrike, kde bolo mnoho detí z rodín, ktoré si nemohli dovoliť živiť ich. Preto ich posielali do väčších miest, aby pracovali pre iné rodiny – umývali riad, upratovali domy... Namiesto toho, aby chodili do školy, pracovali. Aj to je istý druh otroctva. V tom veku by predsa mali byť v škole a vzdelávať sa, ale nie sú, pretože musia ťažko pracovať, vstávať o štvrtej alebo o piatej ráno, upratať dom, pripraviť raňajky. Takže otroctvo je tu prítomné stále. Len ho niekedy nemusíte vidieť. Vidíte to okno oproti? Možno za ním žije niekto, kto už roky nevyšiel na denné svetlo.

Na filme *Mirage* ste spolupracovali aj so slovenskými, s maďarskými či rumunskými hercami, s ktorými ste predtým nikdy nepracovali. Ako ste vnímali toto medzinárodné osadenstvo?

– Keď som sa stretol s režisérom Szabolcsom, po-

vedal mi, že chce pracovať s ľuďmi, ktorí nemajú herecké skúsenosti. A ja sa toho nebojím. Záleží len na vzájomnom porozumení si na scéne a, samozrejme, na režisérovi. Herci, tí sú zase ako guma – môžete ich rozťahovať, tvarovať. Ak máte kvalitného režiséra, ktorý to dokáže, nie je to žiadna veľká veda. Hoci je pravda, že niekedy majú herci zlozvyky – napríklad niektorí hollywoodski, ktorí robia na veľkoformoch, nie sú zaujímaví, pretože sú príliš mechanickí, stereotypní. Myslím si, že zmyslom hrania by malo byť nehrať.

To je vaše profesijné motto?

– Vlastne áno – byť skutočný, prirodzený. Ak to od hercov chcete, musíte niektorých naučiť techniku, ktorou to dosiahnu. Myslím si, že Szabolcs potreboval vytvoriť zmes hercov a nehercov, aby dosiahol to, čo chcel. Bola to zaujímavá skúsenosť.

Vo filme *Mirage* počuje divák maďarčinu, angličtinu aj francúzštinu. V tejto súvislosti mi napadá Jarmuschov film *Ghost Dog – Cesta samuraja*. Vaša postava v ňom hovorí po francúzsky, postava Foresta Whitakera zase po anglicky, no napriek tomu si rozumujú. Stretli ste vo svete filmu tvorcu, s ktorým by ste mali takúto spriaznenosť a harmóniu?

– Určite, cítim to tak väčšinu času. Napríklad so Szabolcsom sme boli na jednej vlne, hoci s ním bolo niekedy ťažké komunikovať, pretože jeho angličtina je slabá a moja maďarčina... no, ešte horšia (smiech). Najprv sme mali tlmočníka, pri ktorom sa to všetko nejakým spôsobom strácalo, tak sme si našli druhého. No a potom sme riešili jednu scénu, prišiel som ráno na plác, mal som nejaké nápady, o ktorých som chcel povedať Szabolcsovi, ale opäť sa to nejakým spôsobom strácalo v preklade. Tak som to napokon povedal Szabolcsovi priamo a gestikuloval som, ako som vedel, aby to pochopil.

Očividne to zabralo...

– Áno, fungovalo to. Myslím si, že aj film je sám osebe jazykom. Niekedy ľudia potrebujú tlmočníka, ale niekedy nie.

Film mal premiéru vlani na jeseň na prestížnom festivale v Toronte, kde ste ho vlastne vo finálnej verzii videli po prvý raz. Recenzie, ktoré vyšli, boli plné chvály. Ako by ste tento film ohodnotili vy?

– Musím povedať, že som bol hrdý, dokonca som

plakal. Hoci je pravda, že asi štyridsať percent z toho, čo sme natočili, vo filme nebolo. No keď som ho videl, našiel som v ňom víziu. Samozrejme, bol som prekvapený, ale v dobrom zmysle slova, pretože to, čo som pôvodne čítal v scenári, bolo príliš „papierové“. To, čo som nakoniec videl na plátne, necháva divákovi priestor, aby sa do toho ponorili, premýšľali o tom, plávali spolu s príbehom.

Keďže sa film odohráva v maďarskej puste, pre ľudí z iných častí sveta to môže vyzerať priam exoticky. Myslíte si, že je tento príbeh univerzálny?
 – Áno, pretože dokáže urobiť dojem. Vezmite si, že napríklad v Amerike sú dodnes ľudia, ktorí dvadsať rokov nevyšli z domu, lebo im to niekto zakázal. Otrocko sa netýka len ľudí v rozvojových krajinách, môže sa odohrávať aj vedľa vás. Takže si myslím, že je to príbeh, ktorý dokáže osloviť diváka či už tu, v Amerike, v Ázii, alebo v Pakistane.

Zahráli ste si vo viac ako päťdesiatich filmoch, ktoré vznikali prevažne vo Francúzsku a v Spojených štátoch, natáčali ste v Afrike, v krajinách okolo Stredozemného mora, s Larsom von Trierom ste si vyskúšali aj podmienky na severe Európy. *Mirage* je prvý film, ktorý vás dotiahol do strednej Európy. Počuli ste pred jeho nakrúcaním o kinematografii tohto regiónu? Videli ste nejaké filmy zo Slovenska či z okolitých krajín?

– Hoci nežijem až tak ďaleko, o filmoch z východnej Európy toho viem pomenej. Poznám Andreja Tarakovského, ruské filmy, Sergeja Paradžanova či Bélu Tarra. Čo sa týka novších režisierov, zaujal ma rumunský tvorca Cristian Mungiu. A počas nakrúcania filmu *Mirage* som si pozrel napríklad snímku *Ďakujem, dobre*, v ktorej si zahrál Attila Mokos, a páčila sa mi.

Ste skôr herec artovejších, nezávislých filmov, ale objavili ste sa aj v komerčných veľkofilmoch, ako *Miami Vice* či *Casino Royale*. Rád striedate tieto polohy?

– Samozrejme, v nezávislých snímkach dostanete väčší priestor, viac vás počujú, ľudia sú zvyčajne otvorenější. No niekedy pracujete aj vo veľkých hollywoodskych filmoch so zaujímavými ľuďmi. Nedávno som robil film s Vinom Dieselom, ktorý bol otvorený. Keď sme si mali prejsť scénou, ktorú sme mali natočiť, skončili sme pri niekoľkohodinovej debáte o scenári, dialógoch, bol som naozaj prekva-

pený. Samozrejme, preferujem nezávislé filmy. Spája sa s nimi iný proces ako s tými veľkými, kde ide hlavne o peniaze.

Teraz ste mi nahrali, pretože som sa chcela spýtať na vašu spoluprácu s Jimom Jarmuschom. Aj keď to nie je jediný svetovo uznávaný filmár, s ktorým ste nakrúcali, zdá sa, že vy dvaja máte medzi sebou tú harmóniu, o ktorej sme sa už bavili. Ako ste sa zoznámili a ako ste dostali úlohu v jeho filme? Asi nešlo o klasický kasting...

– Nie, to teda nie. Jima som stretol v roku 1984 v Cannes, kam prišiel s filmom *Cudzejší ako raj*. Vtedy som chodil do hereckej školy a popritom pracoval pre spoločnosť, ktorá sa zaoberala videodistribúciou. Šéf mi povedal, že keď študujem herectvo a mám rád filmy, nech idem do Cannes. Bola to vlastne moja prvá návšteva tohto festivalu. Šiel som si teda pozrieť Jarmuschov film a bol som z neho hotový. Zavolať som šéfovi do Paríža, že som videl skvelý film a že by sme ho mali kúpiť. Spýtal sa ma aký. Keď som mu povedal, že *Cudzejší ako raj*, ofrflal to, pretože ho zaujímali veľké hollywoodske filmy. Potom som sa prechádzal na korze a stretol som chlapa, ktorý sa ma spýtal, čo robím večer, a pozval ma na jednu párty. Tak som tam išiel a uvidel Jarmuschu. Šiel som mu povedať, že sa mi jeho film veľmi páčil, dal som mu na seba kontakt aj s dvojriadkovým životopisom a on mi dal vizitku. Poďakoval sa a potom odišiel do New Yorku.

Čo bolo ďalej?

– Poslal som mu o sebe niečo viac a to bolo všetko, neozval sa. Potom som v roku 1987 natočil film *Čokoláda* s režisérkou Claire Denis, ktorá Jarmuschovi asistovala. V januári 1988 bola s týmto filmom v strižni v Paríži, kam ju prišiel pozrieť Jarmusch. Vtedy uvidel na obrazovke moju tvár a povedal: „*Toho chlapíka som pred štyrmi-piatimi rokmi stretol.*“ Tak sme sa znovu stretli (smiech). Keď som potom šiel do New Yorku na dovolenku, zavolať som mu a šli sme von. Hovoril mi, že robí na filme o taxikároch (*Noc na Zemi* – pozn. red.) a odvtedy, čo ma videl, ma vieť dostať z mysle, hoci pri postave parížskeho taxikára pôvodne uvažoval o Gérardovi Depardieuovi. Povedal som mu: „*Pozri sa, som na dovolenke, užime si to.*“ Dva dni pred mojim odchodom prišiel za mnou so slovami: „*Nie, tým taxikárom nebude Depardieu, budeš to ty.*“ ▲

Sústredený útok slovenského filmu

► Jaroslav Hochel (filmový publicista)

„*Namakaný, bombový, božský, hravý, svieži, šťavnatý a sexy*“ mal byť Týždeň slovenského filmu, ktorý zorganizovala Slovenská filmová a televízna akadémia v spolupráci so Slovenským filmovým ústavom a s Rozhlasom a televíziou Slovenska. Aký bol naozaj?

Svoju výročnú prehliadku má každá vyspelá kinematografia. Pravda, tá slovenská zažila aj roky, keď by na bilanciu kompletnej ročnej produkcie stačil jeden deň, tie sú však už za nami a rozhodnutie o zorganizovaní (prvého ročníka) Týždňa slovenského filmu padlo v správnom čase. Výborným nápadom bolo aj zasadiť vlnajšie filmy do širšieho kontextu, preto samotnému TSF predchádzala 12-dňová prehliadka Divácke a festivalové hity 2008–2013, v rámci ktorej bolo uvedených 17 celovečerných a 6 krátko- a stredometrážnych filmov, ktoré majú na konte návštevnosť vyše 50 000 divákov alebo festivalové ocenenie. Návštevnosť 219 divákov na 19 predstaveniach nebola omračujúca, ale treba brať do úvahy, že išlo o staršie tituly, uvedené už aj v televíznom vysielaní.

Na samotný TSF lákalo divákov symbolické vstupné i možnosť stretnúť sa a diskutovať s tvorcami filmov. Celkovou bilanciou je 1 057 divákov na 25 predstaveniach 23 celovečerných a 6 krátkych filmov. Veľký záujem vzbudila slávnostná premiéra Vojtekovho dokumentu *Tak ďaleko, tak blízko*, ktorá TSF otvorila. Z „normálnych“ predstavení zaznamenal najväčší úspech hraný *Rukojemník* (r. J. Nvota) a dokument *Hrana – 4 filmy o Marekovi Brezovskom* (r. P. Lančarič). Viac ako 50 divákov mal ešte amatérsky *Socialistický Zombi Mord* (r. R. Blažek, P. Čermák a Z. Paulini), dokument *Comeback* (r. M. Remo) a hraná koprodukčná snímka *Fair Play* (r. A. Sedláčková). Viacero z uvádzaných filmov zaradila počas TSF do vysielania RTVS, čím sa stali dostupnými aj pre mimobratislavských divákov.

Súčasnou programu TSF boli aj workshopy úspešných filmárov Andreja Kolenčíka a Ivana Ostrochovského a kritické hodnotenia filmovej tvorby

za rok 2014. O dokumentárnom filme referovala skôr bilančným než hodnotiacim spôsobom Mária Ferencuhová, autor koreferátu Miroslav Tížik sa zamerával na sociologické hľadisko. Jeho stanoviská určili aj smer diskusie, ktorá sa točila prevažne okolo etiky dokumentárnej tvorby. Hraný film zhodnotili Jana Dudková a Peter Michalovič; slovami Martina Šulíka boli obaja „strašne korektní“. Diskusia sa opäť odchyľila od hlavnej témy, keď sa zamerala najmä na úroveň filmovej kritiky. Največnejšia, i keď najmenej navštevovaná bola rozprava o animovanom filme. V referáte Evy Šoškovéj zaznela informácia, že na Slovensku vznikli vlani iba dva (!) profesionálne animované filmy. Maroš Brojo sa zamerával na festivalové a distribučné aspekty uvádzania animovaných snímok. V diskusii odzneli najmä príspevky týkajúce sa financovania animovanej tvorby a nutnosti podchytiť detského diváka už v ranom veku.

Program TSF tvorili filmy, ktoré spĺňajú podmienky štatútu národnej filmovej ceny Slnko v sieti. (Najlepšie a najzidanejšie z nich budú uvedené v rámci ozvieni TSF v Kine Lumière od 8. do 10. mája.) Na budúci rok by udeľovanie týchto cien malo byť vyvrcholením TSF a zároveň sa uvažuje o tom, že by sa udeľovali každoročne. Bol by však žiaduce, aby sa program TSF takto neobmedzoval. Možno by záujem publika priťahli práve tituly, ktoré nie je možné vidieť bežne – najlepšie študentské filmy a televízne dokumenty, ale povedzme aj zahraničné tituly s účasťou slovenských tvorcov. Priestor Kina Lumière takúto dramaturgiu umožňuje a bolo by fajn, keby sa v roku 2016 stala na týždeň naozaj kotlom, kde by to bublalo, ťaľalo a vrelo. Možno to ani nemusí byť sexy. ▲

PETER PIŠŤANEK (28. 4. 1960 – 22. 3. 2015)

► Juraj Nvota (režisér)

Vo veku 54 rokov zomrel 22. marca spisovateľ a scenárista Peter Pišťanek. Jeho autorský naturel sa premietol do filmov *Rivers of Babylon* (1998), *Muzika* (2007) a *Rukojemník* (2014). Prvý z nich nakrútil Vladimír Balco, ďalšie dva vznikli v réžii Juraja Nvotu, ktorý si na Pišťaneka spomína ako na všestranne rozhladeného a slobodného človeka.

Stretol som sa s ním pri príprave filmu *Muzika*. Peter sa pokúšal napísať scenár, ale nešlo mu to. Nič nezvyčajné. Svoj strop dosiahol pri písaní novely a na filmový scenár nemal potrebný odstup. To sa môže stať. Obdivujem režisérov, ktorí si vedia napísať scenár a potom ho slobodne, s odstupom aj režírovať. Predstava vytvorená pri písaní sa nedá prakticky naplniť a úzkostne sa jej držať by mohlo byť smrteľné. Na „pláci“ režisér stretne živých hercov, nie literárne postavy. Aj prostredia, počasie, hlas postáv a všetko je iné ako v predstave pri písaní. Peter kapituloval a súhlasil, aby sme

Muziku zverili Ondrejovi Šulajovi. Po tomto rozdaní kariet bol tolerantný, trpezlivý a nápadne sa upozadil. Mal len jednu túžbu – vo filme si zahrať. Sám si aj vybral postavu a vymyslel masku. Chcel sa podobáť na Stalina, o čo sme sa pokúsili skoro doslovne. Asi sa chytil vedomosti, že Stalin považoval film za špičku umenia. Peter hral predsedu schvaľovacej komisie na prehrávkach v Slovkoncerte. Bol výborný. Túto istú úchytku si zopakoval aj pri natáčaní *Rukojemníka*. Nič mu nevadilo. Natáčanie je pre hercov okrem iného aj skúška trpezlivosti. Kým sa všetko pripraví, nasvieti, zariadi, plynie čas a ten Peter vyplňal svojím rozprávačským darom. S každým si našiel tému a nenápadne sa zaujímal o detaily jeho filmárskej profesie, ale aj o súkromie. Bol oživením a platným členom štábu. To, že točíme jeho scenár, vedel málokto. Dal nám dôveru a metamorfózy dialógov si nevšímal alebo sa na nich bavil. Bol zástancom názoru, že scenár je východisková situácia alebo najhoršia možná verzia, že všetko, čo ho ozvlášťňuje, posilňuje a povyšuje, je lepšia možnosť.

Na Petrovi bolo podozrivé, že sa vo všetkom nepochopiteľne vyznal. Bolo jedno, či bola reč o meteorológii, histórii, kinematografii za prvej ČSR alebo za protektorátu, numizmatike, hudbe, varení, či bojových vozidlách v prvej alebo druhej svetovej vojne. Túto záhadu mi pomohla pochopiť Petrova spolužiačka zo základnej školy. Vraj už vtedy vynikal vo všetkých predmetoch až tak, že často presahoval aj učiteľov. Bol ako špongia, čo nasaje všetko potrebné aj nepotrebné. Peter bol slobodný človek aj za cenu, že permanentne žil v akomsi provizóriu. Gymnázium opustil už v prvom ročníku a založil si kapelu Devínska Nová Vec. To viem od jeho suseda z lavice a zároveň člena skupiny – Mirka Nogu. Neskôr študoval scenáristiku, ale uvedomil si, že je rodený prozaik, tak to nechal. Rudo Sloboda ho pri výkope jeho literárnej cesty posilnil radou, že nemusí vymýšľať, ale môže písať o tom, čo zažil, čomu rozumie a čo nie všetci ľudia poznajú. Zanechal dektívne a dobrodružné zápletky z minulej budúcnosti a stal sa Petrom Pišťankom. Čtil príbeh, situáciu, vzťahy, konflikt. Aj preto bola jeho próza taká vhodná na filmové adaptácie. Od revolúcie je jednoznačne najúspešnejším literátom, čo sa týka počtu diel prevedených na plátno. Nikto nie je nahradiiteľný. Peter chýba a bude chýbať. ▲

• FOTO: Peter Procházka

PETER MIHÁLIK

► Richard Blech (filmový historik)

Peter Mihálik zomrel v roku 1987 ako 41-ročný. Práca, ktorú vykonal, by však stačila na tri životy. Stihol toho veľa. Mal uponáhľaný život a nešetril sa, cigareta bola sprievodcom jeho neustálej aktivity. Tento mesiac by mal Peter Mihálik sedemdesiatku.

Po skončení štúdia žurnalistiky na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave sa jeho záujem jednoznačne upriamil na film, preto si doplnil štúdiá na brnianskej Univerzite J. E. Purkyně (dnešná Masarykova univerzita). Jeho rigorózna práca *Vznik slovenskej národnej kinematografie* naznačovala, že film poníma ako svojbytnú časť národnej kultúry, rovnocennú s ostatnými umeleckými druhmi.

Do filmového života vstupoval s predsavzatím vyjadrovať sa teoreticky, z pohľadu dejín i aktuálne v kriticko-hodnotiacich článkoch k jednotlivým dielam a navyše s ambíciami spolupracovať na tvorbe v podmienkach Štúdia dokumentárneho filmu. Už vo svojich začiatkoch ponímal film v celej jeho komplexnosti. Hlásil sa k nástupu Jakubiskovej generácie, v ktorej videl ďalší posun k modernému filmovému výrazu. Peter Mihálik je podpísaný ako spoluautor a scenárista pod viacerými dokumentárnymi filmami a práve jedným z nich, *Tryznou* (1969) o pohrebe Jana Palacha, na ktorom spolupracoval s Vladom Kubenkom a Dušanom Trančíkom, si vyslúžil nevôľu politickej moci. Paradoxne ho to posunulo k výchove mladých filmárov na Vysokej škole múzických umení v Bratislave, kde našiel svoje nové pôsobisko. V tomto období pomáhal udomáčniť teoretické postuláty z viacerých zahraničných filmových kultúr. Patrí k tomu aj jeho preklad knihy Jurija Lotmana *Semiotika filmu a problémy filmovej estetiky* (1975). Pri sondách do filmovej teórie riešil súčasne jej terminologické základy, ktoré dovtedy neboli v slovenčine rozpracované. Jeho výskumy sa stali východiskom pre ďalšie generácie filmológov. Popri nich a popri pedagogickým pôsobení na VŠMU stačil ešte publikovať recenzie, kritiky a články s filmovou problematikou v novinách a časopisoch.

V osemdesiatych rokoch sme sa s malým kolektívom podujali na prácu pre nás sisyfovskú. V tejto predpočítačovej dobe sme zozbierali fakty a skutočnosti svetovej kinematografie a pripravili materiál na knižné vydanie. Peter Mihálik vykonal obrovský kus práce, ktorú však nahlodal zub času. Naša *Encyklopédia filmu* vyšla šesť rokov po jeho náhlej smrti. Čas plynul, otvorili sa hranice, prišli nové fakty a skutočnosti, nové poznatky vďaka kompjuterizácii... S tým sa už nedalo nič robiť. Encyklopédia vyšla súčasne so zánikom vydavateľstva Obzor. Tento knižný súhrn prvého storočia svetovej kinematografie však zostáva spojený aj s Mihálikovým menom.

Svoj hektický život, pri ktorom si nešetril zdravie, zakončil na nemocničnom lôžku. Slovenská filmológia stratila v Petrovi Mihálikovi erudovaného teoretika, pedagóga a glosátora filmového života. ▲

• FOTO: archív B. Lamatovej

IVAN BUKOVČAN

► Jelena Paštéková (filmová historička)

Ivan Bukovčan je realizačne najúspešnejší slovenský scenárista. Napriek tomu, že sa nedožil 54 rokov, nakrútili mu dvadsať hraných filmov. V máji uplynie štyridsať rokov od jeho úmrtia.

Ako autor ctil a vyznával príbeh. Nečerpал iba z vlastného repertoáru, osvojoval si aj cudzie námety. Okrem Stodolovho *Jožka Púčika a jeho kariéry* však nikdy nesiahol po známej predlohe. Možno mu prekážali pietne komplikácie vo vzťahu k literárnej téme, možno to boli čisto pragmatické dôvody, plynúce z autorského zákona. Bukovčan bol vzdelaním právnik a bol zručný. Jednu látku dokázal uplatniť vo viacerých médiách. Príkladom sú dvojčky *Rodná zem* a *Surovô drevo*, *Posledná bosorka* a *Diablova nevesta*, ale aj námiet Luda Zúbka *Rukojemníci*, prepísaný Jánom Mináčom do scenára *V hodine dvanásť* a putujúci do Bukovčanovej divadelnej drámy *Kým kohút nezaspieva*.

Zdá sa, že povojnová filmová múza prišla do Bratislavy z východu. Kľúčovou osobnosťou bol Prešov-

čan Ján L. Kalina. Už v Slofise (1945) vykonával funkciu riaditeľa výroby a po Februári sa stal umeleckým šéfom. V roku 1950 mu podliehali všetky tvorivé zložky. V duchu budovateľského nadšenia organizoval, zakladal dramaturgiu, hľadal talenty. Viaceré našiel medzi mladšími spolužiakmi z prešovského gymnázia. Absolvovali ho Maximilián Nitra, Július Jaško, Katarína Hrabovská (vlastným menom Klára Helméczy), Albert Marenčin aj Ivan Bukovčan. Všetci sa v 50. rokoch uplatnili vo filme.

Bukovčanova kinofília sa odvinula z raného zážitku filmového predstavenia v rodisku na Starých Horách. Posilnila sa v medzivojnovnej Prahe, kde žil štyri roky. Počas vojny vyštudoval v Bratislave právo a zároveň uverejňoval články o filme. V súbehu spoločnosti Nástup získal tri prvé ceny. Po vojne pracoval v redakcii *Národnej obrody*. Ako parlamentný spravodajca pôsobil v Prahe, cestoval po západnej Európe, bol pri parížskych mierových rokovaníach. Po externej spolupráci na lyžiarskej veselohre *Čertova stena* (námet: Ondrej Jariabek), ktorá dostala aj prozaickú podobu s názvom *Zimná rozprávka*, sa stal zamestnancom Československého štátneho filmu. S novinárom Františkom Petrom a so spolužiakom Nitrom napísal scenár *Katka*. Režisér Ján Kadár pribral od tandemu Vratislava Blažka a tak sa zrodila pilotná veselohra budovateľskej epochy. Hoci Bukovčan nebol členom KSS, ani jeho v 50. rokoch neobišla ideologická nadpráca (*Mladé srdcia*). Ale už v tomto období sa autorsky orientoval predovšetkým na žáner.

Posledná bosorka bola prvým historickým veľko-filmom s rekordnou návštevnosťou 2 454 690 divákov. Vznikli aj obľúbené veselohry *Šťastie príde v nedeľu* či *Rodná zem*, aktualizujúca folklórnu tradíciu. Majestátne štýty Tatier sa stali pozadím populárneho triptychu o láske, chlapskej cti a nutnosti harmónie človeka a prírody v *Medenej veži*, *Orlom pierku* a *Stratenej doline*.

Umelecky najsilnejšie sú však vojnové tituly. Krehká lyrická predloha *Piesne o sivom holubovi* v spolupráci s Albertom Marenčinom v Barabášovej réžii zabodovala na benátskom Bienále 1961. A existenciálne ladené *Zvony pre bosých* či český film so slovenskou témou *Zbabělec* režiséra Jiřího Weissa spochybujú mieru slobody ľudských rozhodnutí v tragickom vychýlení hraničnej situácie. ▲

■ FOTO: archív SFÚ

Taká všedná, obyčajná jeseň

► Milan Černák

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku Film.sk ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

Spartakiádny ošial postupne vyšumel, trojdňové lásky – podaktoré s prísľubom vernosti, väčšina v rýchľom zabudnutí – sa rozišli do svojich domovov. Pre republiku sa opäť stalo najväčším problémom úspešné dokončenie žatvy a zber úrody – najmä keď toho leta veľa pršalo (Týždeň vo filme č. 35). Astronómia z celého sveta mierili na Cejlón, kde sa malo dať najlepšie pozorovať zatmenie slnka, najväčšie po 1 500 rokoch. Žiaľ, iba malo – bolo zamračené...

Mládež celého pokrokového sveta sa zišla vo Varšave na svetovom festivale (č. 36).

V Banskej Bystrici oslávili davy manifestačne jedenáste výročie Povstania a kúsok odtiaľ povyšne Hrona bol hudobný skladateľ Janko Matuška na rybačke – okrem filmových spravodajcov ho pri nej pristihli aj švárne dievčiny (č. 37).

Na leteckom dni v pražskej Ruzyni sa okrem iných predstavila aj prvá československá vojenská letkyňa Elena Bačová (č. 38). Musela byť skutočne atraktívna, pretože odvážnu Elenku zachytil žurnál zakrátko znova (č. 40), ako cvičí s najmodernejším prúdovým lietadlom.

Zatiaľ čo obyvatelia severovýchodného pobrežia USA bojovali s prietržami mračen a následnými povodňami, Bystričania sa na Radvanskom jarmoku šibali vareškami (č. 39). Táto tristoročná tradícia trvá dodnes. A keďže na radvanskom jarmochníku staja bystrické činžiaky, jarmok sa presťahoval priam do srdca Bystrice.

Nikita Chruščov a Konrad Adenauer uzavreli na rokovaní v Moskve jednu z najdôležitejších politických dohôd roka: Sovietsky zväz a Nemecká spolková republika naviazali diplomatické styky. A ich reprezentácie sa stretli vo futbale. V čestnej lóži štadióna však sedel najvyšší predstaviteľ komunistickej Nemeckej demokratickej republiky Wilhelm Pieck. Videl víťazstvo „svojich“: Sovieti vyhrali 3 : 2 (č. 40). V bratislavskom bábkovom divadle sa zrodil Drobček, známy mnohým generáciám detí.

Slovenské textilky v Púchove i Trenčíne predstavili nové kolekcie „praktických šiat do práce, do spoločnosti a pre každú príležitosť“ (č. 41). Nevedno, čo sa zmenilo, ale už o dva týždne ukázal filmový týždenník módu, ktorú naše odevné závody pripravili pre zahraničie. O tom, či bola pre naše ženy zakázaná, alebo len neprístupná, sa v komentári nehovorilo. Univerzitná knižnica v Bratislave sa presťahovala z nevyhovujúcich priestorov kláštora klarisiek do nových na Michalskej ulici, kde sídli dodnes. V Londýne opravili zvon slávneho Big Benu (č. 43).

Na Medzinárodnom maratónne mieru v Košiciach (č. 44) zvíťazil Švéd Nyberg v novom traťovom rekorde 2:25:40. To nie je zlý čas, vlni, po 60 rokoch, by mu stačil na desiate miesto – klobúk dolu! ▲

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – MÁJ 2015

2. 5. – 13.30 hod. – Týždeň vo filme 35/1955 a 36/1955 (repríza 3. 5. o 15.30 hod.)
9. 5. – 13.30 hod. – Týždeň vo filme 37/1955 a 38/1955 (repríza 10. 5. o 15.30 hod.)
16. 5. – 13.30 hod. – Týždeň vo filme 39/1955 a 40/1955 (repríza 17. 5. o 15.30 hod.)
23. 5. – 13.30 hod. – Týždeň vo filme 41/1955 a 42/1955 (repríza 24. 5. o 15.30 hod.)
30. 5. – 13.30 hod. – Týždeň vo filme 43/1955 a 44/1955 (repríza 31. 5. o 15.30 hod.)

Zmena programu vyhradená!

KINO LUMIÈRE V MÁJI:

Tri cesty, každá správna

Kino Lumièr je výborne zabehnuté a jeho programové menu sa rozšírilo do bohatých cinefilských chodov. Z jeho ponuky je radosť si vyberať. Zostáva občas dilema, čo uprednostniť.

Mojou prioritou sú dokumentárne filmy. Pracovné príležitosti, ako sú napríklad *Fetiše socializmu*, a písanie prác o histórii slovenského dokumentu mi dopriali „hrrabať sa“ vo filmových archívoch SFÚ. Odvtedy viem, že sa tam skrývajú hotové poklady. Ich sila nespočíva len v dokumentačnom svedectve o živote v minulosti (čo je už samo osebe zaujímavé z hľadiska pohľadu na vývoj slovenskej identity a jej tém), ale je v nich aj mnoho odvážnych a zaujímavých formálnych postupov a bohatých tém. Mám dokonca pocit, že Štefan Uher, Dušan Hanák, Dušan Trančík alebo Jaroslav Pogran, Juraj Jakubisko, Dimitrij Plichta točili odvážnejšie ako my dnes. Mám tým na mysli najmä umelecké štylizácie a symbolické presahy. Preto si určite netreba dať ujsť sekciu Kraľasy z archívu, ktorú pripravila filmová historička Eva Filová. Tentoraz to bude na tému Hrdinovia a pamätníky.

Mojím druhým tipom z programu kina je cyklus Výročia, kam sú v máji zaradení Dežo Ursiny a Eva Štefankovičová.

Dežo Ursiny je, samozrejme, hudobná legenda. Mimo filmovej brandže však málokto vie, že pôsobil ako dramaturg a režisér krátkometrážnej tvorby na Kolibe. Natočil viacero dokumentov a v máji sa v Lumièri budú dať vidieť tituly *Času je málo a voda stúpa* a *O rakovine a nádeji* a spoznať tak hudobného génia aj v inej oblasti jeho pôsobenia.

Eva Štefankovičová bola v minulosti jednou z mála žien dokumentaristiek. Okrem jej hraného filmu *Čarbanice* sa bude premietiť aj výber z jej dokumentárnej tvorby z obdobia rokov 1973 až 1986.

Tretia sféra môjho záujmu sa opiera o filmovú klasiku. Filmy patriace do zlatého fondu svetovej kinematografie nie je márne vidieť aj viackrát, nehovoriac o prípade, keď ich človek nestihol vidieť vôbec. Priznám sa, že som doteraz nevidela žiaden Tarkovského film vcelku. Vždy iba ukážky a aj to na monitore počítača. Moji kamaráti to okrem zhrozenia a mierneho pohľadania komentovali aj s malou dávkou závidosti – že ma ten veľký zážitok ešte len čaká, celý Tarkovského vesmír je predo mnou neobjavený. No zrejme už nebudem ďalej váhať, pretože možnosť pozrieť si v kine *Ivanovo detstvo* a *Solaris* sa neopakuje každý mesiac.

Ku kategórii nevidenej klasiky pripájam aj Bertolucciho *Posledné tango v Paríži* a *Nylonový mesiac* Eduarda Grečnera. Raz darmo, vzdelávanie prebieha neustále. Našťastie! Hurá do kina! ▶

odporúča
dokumentaristka
Katarína Hlinčíková

O rakovine a nádeji • archív SFÚ

KINO
SLOVENSKEHO
FILMOVÉHO
ÚSTAVU

ŠPITÁLSKA UL. 4
BRATISLAVA

VÝROČIA

MÁJ 2015

1. 5. 1930 **Jela Lukešová** – herečka
(zomrela 5. 5. 2012)
2. 5. 1935 **Pavol Sásik** – zvukový majster
3. 5. 1945 **Tatiana Kovačevičová**
– kostýmová výtvarníčka
5. 5. 1935 **Elena Zvaríková** – herečka
(zomrela 17. 8. 1974)
8. 5. 1965 **Olga Belešová** – herečka
9. 5. 1900 **Ján Skalka** – dramatik, scenárista
(zomrel 7. 6. 1982)
10. 5. 1930 **Lotár Radványi** – herec
(zomrel 26. 6. 2006)
11. 5. 1925 **Augustín Riccini** – kameraman
(zomrel 5. 6. 2008)
12. 5. 1925 **Tibor Biath** – kameraman
(zomrel 5. 5. 2012)
13. 5. 1935 **Ján Navrátil** – spisovateľ
15. 5. 1945 **Peter Mihálik** – filmový kritik a teoretik
(zomrel 24. 1. 1987)
17. 5. 1930 **Olga Bleyová** – výtvarná fotografka
18. 5. 1930 **Jozef Bernát** – kritik, novinár
(zomrel 19. 12. 1984)
19. 5. 1920 **Marta Černická** – herečka
(zomrela 7. 2. 2002)
19. 5. 1945 **Yvonne Hanúsková** – filmová režisérka,
strihačka
22. 5. 1905 **Zdeněk Říha** – herec
(zomrel 23. 12. 1974)
22. 5. 1955 **Peter Beňovský** – strihač, režisér
24. 5. 1935 **Alica Topolská** – filmová pracovníčka
24. 5. 1940 **Eva Štefankovičová** – režisérka
24. 5. 1940 **Ivan Krajčiček** – herec
(zomrel 5. 6. 1997)
25. 5. 1935 **Eva Poláková** – herečka
(zomrela 26. 6. 1973)
27. 5. 1935 **Peter Balgha** – scenárista, dramaturg
(zomrel 16. 5. 1972)
28. 5. 1955 **Juraj Šimko** – herec

zdroj: Kalendár filmových výročí 2015

- Interná publikácia Slovenského filmového ústavu (SFÚ)
- ▶ zostavila **Renáta Šmatláková**

Creative Europe Desk
Slovensko informuje

Dňa 26. mája má druhú uzávierku Výzva EACEA/24/2014, Podpora televízneho vysielania. Je určená pre európske nezávislé audiovizuálne produkčné spoločnosti, ktoré sú väčšinovým producentom diela. Prípustné sú aktivity pre nasledujúce projekty:
– hrané filmy alebo seriály trvajúce celkovo minimálne 90 minút, animované filmy alebo seriály trvajúce celkovo minimálne 24 minút a tvorivé dokumentárne filmy alebo seriály trvajúce celkovo minimálne 50 minút, ktoré sú určené v prvom rade na televízne vysielanie. V prípade hraných seriálov sú oprávnené pokračovania alebo druhá a tretia séria.

Žiadateľ musí podať žiadosť najneskôr v prvý deň hlavného nakrúcania. Na výrobe navrhovaného audiovizuálneho diela sa musia podieľať minimálne tri televízne spoločnosti z troch krajín zapojených do podprogramu MEDIA. Žiadateľ musí predložiť zmluvu, v ktorých musí byť splnená podmienka vrátenia práv nezávislému producentovi do 7 rokov, ak je TV spoločnosť iba vysielateľom, alebo do 10 rokov, ak je aj koproducentom. Výška podpory je 20 % z celkového rozpočtu v prípade kreatívnych dokumentov, 12,5 % v prípade hraných diel.

Creative Europe Desk Slovensko je aj spoluorganizátorom minifestivalu európskeho filmu 7x7 (hlavným organizátorom je Úrad vlády SR, spoluorganizátorom Zastúpenie Európskej komisie v SR). Festival uvedie v 7 slovenských mestách 7 európskych filmov podporených v podprograme MEDIA. Premietanie sa začína v kine Mladost v Bratislave (6. - 8. 5., program nájdete v rubrike Kalendárium). ▶ vs

▶ www.csfilm.cz, www.filmpost.cz

Televízia českých a slovenských filmov
Slovenské pondelky 2015

4. máj 2015

20.00 ▶ *Južná pošta*, r. S. Párnický, 1987, 100 min.

11. máj 2015

20.00 ▶ *Kristove roky*, r. J. Jakubisko, 1967, 94 min.

18. máj 2015

20.00 ▶ *Drak sa vracia*, r. E. Grečner, 1967, 82 min.

25. máj 2015

20.00 ▶ *Víkend za milión*, r. D. Trančík, 1987, 73 min.

Zmena programu vyhradená!

► Asociácia slovenských filmových klubov (ASFK) spustila novú online službu – VoD s internetovou adresou www.asfkvod.sk. Od marca platforma fungovala skúšobne s ponukou titulu *Chod' do pekla*, v ďalšom období by sa mal katalóg ponúkaných filmov rozširovať.

► Hraný film *V tichu* (r. Z. Jiráský) získal na Phoenix Film Festive v Spojených štátoch amerických, ktorý sa konal v dňoch 26. 3. až 2. 4., dve ceny v rámci World Cinema Awards. Ocenili ho v kategóriách najlepší film a najlepšia réžia.

► Slovenský film *Kandidát* (r. J. Karásek) sa 20. apríla premietal v Naí Dillí v Indii na festivale, ktorým sa oslavovalo 20 rokov Európskej únie. O šesť dní neskôr ho uviedli v ďalšom indickom meste Čandígarh.

► Hraný debut Jara Vojteka *Deti* získal na Medzinárodnom filmovom festivale v Pekingu (16. – 23. 4.) tri ceny z desiatich hlavných ocenení Tiantan – za najlepší scenár (M. Leščák), najlepšiu kameru (T. Stanek) a najlepšiu herečku vo vedľajšej úlohe (É. Bandor). *Deti* uspeli v konkurencii pätnástich súťažných filmov. O víťazoch rozhodla medzinárodná porota na čele s Lucom Bessonom. Na festivale uviedli snímku *Deti* režisér Jaro Vojtek, herečka Éva Bandor, producent Mátyás Prikler, kameraman Tomáš Stanek a vedúca produkcie Martina Agricolová.

► Vo štvrtok 23. apríla sa v Kine Lumière konala odborná prezentácia a prehliadka digitalizačného pracoviska Slovenského filmového ústavu, ktoré vzniklo ako súčasť národného projektu Digitálna audiovizia. Počas prezentácie výstupov z digitalizačného pracoviska sa premietli ukážky zo zreštaurovaného a zdigitalizovaného filmu Miloslava Luthera *Chodník cez Dunaj* (1989). V súčasnosti má SFÚ zdigitalizovaných 579 filmových objektov v rozlíšení 2K, z toho je 535 spravodajských materiálov, 12 hraných, 2 dokumentárne a 30 animovaných filmov.

► ZS

NAJPREDÁVANEJŠIE PUBLIKÁCIE A DVD NOSIČE V PREDAJNI SFÚ ► APRÍL 2015

► PUBLIKÁCIE

1. Linda Aronson: *Scénář pro 21. století* (Akademie múzických umění, Praha)
2. Jim Jarmusch: *Rozhovory 1980 – 2000* (Camera obscura, Příbram)
3. Rudolf Urc: *Viktor Kubal – filmár, výtvarník, humorista* (Asociácia slovenských filmových klubov a Slovenský filmový ústav, Bratislava)

► AUDIOVIZUÁLNE NOSIČE

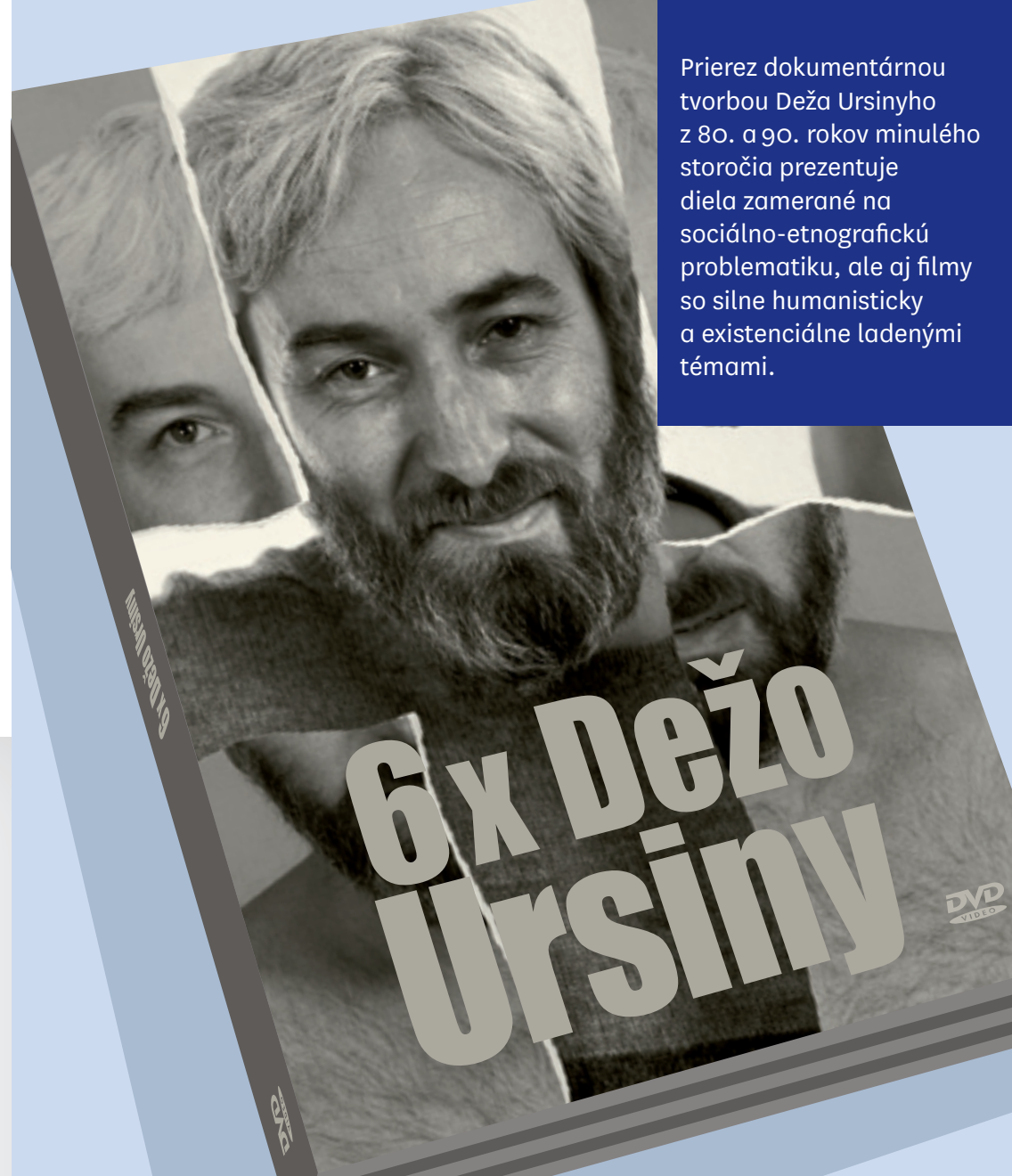
1. DVD *Zmenil tvár Šanghaja* (Media Film, Bratislava)
2. DVD *Felvidék – Horná zem* (Barracuda Movie, Bratislava)
3. 2-DVD *Martin Slivka* (Asociácia slovenských filmových klubov a Slovenský filmový ústav, Bratislava)

Predajňa SFÚ Klapka.sk (Grösslingová 43) a Kino Lumière ponúkajú v máji tieto akcie:

1. V máji uplynie 20 rokov od úmrtia Deža Ursinyho a predajňa Klapka.sk ponúka možnosť pripomenúť si jeho dokumentárnu tvorbu prostredníctvom 2-DVD **6 x Dežo Ursiny**, ktoré môžete získať za zvýhodnenú cenu 5 eur.
2. Klapka.sk ponúka DVD s debutovým celovečerným hraným filmom Martina Šulíka **Neha** za zvýhodnenú cenu 2,80 eura.

NAJNAVŠTEVOVANEJŠIE FILMY V KINE LUMIÈRE ► MAREC 2015

1. *Divoké historky* (r. Damián Szifron, Argentína/Španielsko, 2014, ASFK)
2. *Mirage* (r. Szabolcs Hajdu, Maďarsko/SR, 2014, ASFK)
3. *Dva dni, jedna noc* (r. Jean-Pierre Dardenne, Luc Dardenne, Belgicko/ Francúzsko/Taliansko, 2014, Film Europe)
4. *Birdman* (r. Alejandro González Iñárritu, USA, 2014, Barracuda Movie)
5. *Teória všetkého* (r. James Marsh, Veľká Británia, 2014, Barracuda Movie)

Prierez dokumentárnou tvorbou Deža Ursinyho z 80. a 90. rokov minulého storočia prezentuje diela zamerané na sociálno-etnografickú problematiku, ale aj filmy so silne humanisticky a existenciálne ladenými témami.

UYDANIE DVD FINANÈNE PODPORIL AUDIOVIZUÁLNY FOND

WWW.KLAPKA.SK | AKCIOVÁ CENA 5 €

PREDAJ MESAČNÍKA FILM.SK: kinokupcovia a iné predajne / bratislava ► Klapa.sk – predajňa SFU (Grosslingová 4,3) ► Artforum (Kozia 20)
► Ex Libris (Nám. Ľ. Štúra 4) ► Hummel Music (Klobučnícka 2) ► Martinus (Obchodná 2,6) ► Prospero – predajňa DÚ (Jankovcov nám. 12)
► vätnica VSMU (Svoradova 2) ► Pezínok ► Artforum ► Artforum Filmove kluby ► Kino Lumière Bratislava – kino SFU (Šprátska 4)
► FK – Kino Junior Levice ► FK – Kino Strojár Martin ► FK – Kino Fontána Pešťany ► FK – Naoko Trnava

**SLOVENSKÝ
FILMOVÝ ÚSTAV
SLOVAK FILM
INSTITUTE**

ISSN 1335-8286

05
9 71335 828003

FILM.SK JE EVIDOVANÝ MK SR POB EV. Č. EV 947/08

KALENDÁRIUM

► **PREMIÉRY**

DISTRIBÚCIA

ROZHOVOR

PUBLIKÁCIE

► **TÉMA**

FILMOVÉ NOVINKY

FESTIVALY

► **RECENZIA**

PROFIL

OHLASY

REBRÍČKY

A JUBILEÁ

► **PROGRAM**

KINA LUMIÈRE